

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΔ'.-φύλ. 15 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 30 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1916 * ΑΡΙΘΜΟΣ 596

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ. ΚΟΝΤΟΣ.—Μιάς νυχτιάς άγρόπνια.
ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΓΓΑΛ.—Ή μπαλλάδα τής φυλακής του Ρίν-
τιγγ (συνέχεια).
ΣΕΜΝΗ ΠΑΠΑΣΠΥΡΙΔΟΥ.—Είναί κάποια δράματα...
Γ. ΣΚΑΗΡΟΣ.—'Απόσπασμα από «Τό κοινωνικό μας ζή-
τημα» (συνέχεια).
Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ.—Λιουμνιστότικα όνόματα.
Α. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ.—Πλάι στην άγάπη (συνέχεια).
ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.—Καλοκαιριάτικη βροχή.
ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ.—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑ-
ΤΟΣΗΜΟ.

ΑΝΤΙΦΕΓΓΙΕΣ ΚΙ' ΑΝΤΙΛΑΟΙ

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΑΤΙΚΗ ΒΡΟΧΗ

Σάν από μύριες κάνουλες ξεχύθηκε ή βροχή
'Απ' τ' ούρανού τ' άπέραντο βαρέλι,
Κ' ή γή που βαρυνάσαινε στο κάμα τρυγητή
Μυριόστομη τή ρούφηξε σά μέλι.

Σά στόματα μωρών παιδιών σκάγανε στα χωράφια
Τά χόματα, τά σβώλια
Και τά δέντρα δερικά κι' όλα τά ξεραγκάθια
Τά κλώνια ώς χέρια ύψώνανε στα ούράνια περιβόλια.

Κι' ώς ήρθεν ή νεροποντή
Στό μεσημέρι
Σά στόμα άνοιχτηκεν ή γή
Νά πιεί τό δροσονέρι.

Και ρούφηξε, κι' άνάσανε
Σάν την παρθένα,
Που δέχτηκε την ήδονή
Στό ποδοπλάνταχτο κορμί.
Στά μέλη τ' άναμένα!...

Πράσινα ξεπροβάλλανε τά δέντρα. Τά βουνά
Σάν πολλή-άφια όρθώσανε τό σώμα
Κ' ένα μεγάλο άκούστηκε θριαμβικό «Ψωανά»
Με των νερών τό φλύαρο που άνοιχτη στόμα.

Μαστάρια πεταχτήκανε οί κορφές
Μ' άνορθωμένα τά θηλίκια
Και των πουλιών άκούστηκαν φωνές
Σάν από στήθεια άντρίκια.

Κι' ό βοϊδολάτης που έσεργε τον άραμπά
Νά μπει στη χώρα,
Γιά μιá στιγμήν εδλόγησε εύλαβητικά
Τή θείαν ώρα.

Τήν ώρα που ήρθεν ή βροχή
Σά χαραμέρι
Κι' άνάσανε ή φουγγεμένη γή
Στό καλοκαίρι!

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ

«ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΑΣ ΖΗΤΗΜΑ»

2. —

Τό διήγημα και τό ρομάντσό έγκαταλείψαν πλέον
δριστικώς τά άψυχα, άνεδαφικά και νεκρά ύποδείγ-
ματα τής παλαιάς καθαρευούσης σχολής των διηγη-
ματογράφων μας (Α. Ραγκαβή κ.τ.λ.) έλαβε νέαν
ώθησιν και πραγματικήν ζωήν εις τάς χείρας νέων
ζωτανών δημοτικιστών καλλιτεχνών, οί οποίοι κατώρ-
θωσαν να δημιουργήσουν γνήσιον λαϊκόν ήθογραφικόν
διήγημα, και σύγχρονον ζωτανόν μυθιστόρημα, άσι-
ζόμενον επί τής συγχρόνου ζωής μας, (Α. Έφταλιώτης
Α. Καρκαβίτσας, Γ. Βλαχογιάνης, Κ. Χατζόπουλος,
Γ. Ξενόπουλος, Κ. Χρηστομάνος, Δ. Ταγκόπουλος,
Δ. Βουτυράς, Ν. Καζαντζάκης, Η. Ροδοκανάκης,
Α. Τραυλαντώνης, Κ. Παρορίτης, Πετρούλα Ψηλο-
ρείτη, κ.τ.λ. κ.τ.λ.)

Τό θέατρον άφοδ έξήντησε πλέον την ψευδοκλα-
σικήν ρητορείαν του Σ. Βασιλειάδου, Δ. Βερναδάκη,
και λοιπών, έλαθεν επί τέλους τον όρθόν δρόμον τής
δημιουργίας ζωτανού νεοελληνικού θεάτρου, δάσιν
έχοντας την σύγχρονον ζωήν μας. Έδώ τον δρόμον
έδειξαν ιδίως οί κ. Γ. Ξενόπουλος και Δ. Ταγκόπουλος
διά να έξακαλουθήσουν κατέπιν δυνατεί καλλιτέχνηαι
(Σ. Μελάς, Κ. Χρηστομάνος, Η. Χόρν, Η. Νιρβάνας,
Ν. Ποριώτης, Μ. Αύγερης, Πετρούλα Ψηλορείτη, κτλ.)

Ή κλισιακή μετάφρασις και ή λογοτεχνική κρι-
τική τουδ περισσοτέρους και καλυτέρους αντιπροσώ-
πους έστρατολόγησεν από τουδ κόλπους των δημοτι-
κιστών ή τοδλάχιστον των φίλων τής γλωσσικής
μεταρρυθμίσεως. (Εις την μετάφρασιν: Α. Πάλλης, Ι.
Πολυλάς, Γ. Καλοσγούρος, Α. Μαβίλης, Κ. Θεοτόκης,
Κ. Χατζόπουλος, Ν. Καζαντζάκης, Ι. Ζερβός, Ν. Πο-
ριώτης, Κ. Μάνος, Γ. Σωτηριάδης, κ.τ.λ. κ.τ.λ. Εις
την κριτικήν: Κ. Παλαμάς, Κ. Χατζόπουλος, Γ. Ξε-

νόπουλος, Π. Νιρβάνας, Δ. Ζαχαριάδης, Ζ. Παπαντωνίου, Ν. Καζαντζάκης, Φ. Πολίτης, Σ. Ἀλμπέρτης, κ.τ.λ. κ.τ.λ.)

Ἀπὸ τοὺς κόλπους τῶν δημοτικιστῶν ἐξήλθον καὶ οἱ κοινωνιολογοῦντες, οἱ πρῶτοι δοκιμάσαντες νὰ φιλοσοφήσουν ἐπὶ τῆς κοινωνίας μας, προσπαθήσαντες νὰ διαγράψουν εὐρέας γραμμὰς διαγνώσεως, προγνώσεως καὶ θεραπείας τῶν ἐλαττωμάτων τῆς (Στέφανος Ραμὰς, Ἰδὰς, Πέτρος Βλαστός, Περικλῆς Γιαννόπουλος, Πέτρος Βασιλικός, Ἀλέκος Δελμούζος, Ν. Γιαννίδς, Γ. Παπανδρέου, Α. Παπαναστασίου, Χ. Χριστουλάκης, Π. Πετρίδης, Μ. Ζαβιτσιάνος, καὶ ἐν μέρει Β. Γαβριηλίδης.). Ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν δημοτικιστῶν ἐξήλθον καὶ οἱ πρῶτοι κοινωνισταί, μαρξισταὶ καὶ ὑπέρμαχοι τῆς διοργανώσεως τῶν ἐργατικῶν τάξεων ἐπὶ σοβαρᾶς ἐπιστημονικῆς βάσεως. (Κ. Ζάχος, Ν. Γιαννίδς, Πάνος Ταγκόπουλος, Κ. Χατζόπουλος κ.τ.λ. κ.τ.λ.) Ἐκείθεν ἔλκει τὴν καταγωγὴν τῆς καὶ ἡ κοινωνιολογικῆ ἑμὰς τῶν Ἀθηνῶν, συγγενῆς κατὰ τὴν παράδοσιν καὶ τὸ πνεῦμα μὲ τοὺς προηγουμένους κοινωνιολογοῦντας, ἀναμιχθεῖσα ὁμῶς περισσότερον εἰς τὴν ἐνεργὸν πολιτικὴν, προσπαθήσασα διὰ πρώτην φοράν νὰ ὑπερασπισθῇ τὰς νέας γλωσσικὰς, κοινωνικὰς καὶ φιλεργατικὰς ἰδέας ὁμαδικῶς ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς. Καὶ διὰ νὰ συμπληρώσωμεν τὴν πολιτικὴν εἰκόνα λέγομεν ὅτι εἰς τὰς τάξεις τῶν δημοτικιστῶν ἀνήκει καὶ ἡ μεγαλύτερα δόξα τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος—ὁ Ἐλευθέριος Βενιζέλος, ὁ πολυσυνθετώτερος, πολυσηχιδέστερος, εὐρύτερος καὶ φιλοσοφικώτερος τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῆς συγχρόνου Εὐρώπης, τὸ γνήσιον τέκνον καὶ συνάμα τὸ καύχημα τοῦ δημοτικισμοῦ. Ἐσχάτως οὐχὶ ὀλίγοι πολιτευόμενοι, βουλευταὶ καὶ ὑπουργοὶ ἐξεδήλωσαν φανερῶς τὴν φιλίαν καὶ θαθεῖαν τῶν ἐκτίμησιν πρὸς τὰς νέας ριζοσπαστικὰς, γλωσσικὰς, παιδαγωγικὰς καὶ κοινωνικὰς ἰδέας. Καὶ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν οἱ ἐπίσημοι ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους θὰ προσχωροῦν μερταίως εἰς τὰς νέας ἐπαναστατικὰς ἰδέας, αἱ ἑποιαὶ καθήνησαν πλέον ἀνέγκη τῆς κοινωνίας μας. Ἀπὸ τοὺς κόλπους τῶν δημοτικιστῶν ἐξήλθε τέλος καὶ ἡ νέα γλωσσολογικὴ παιδαγωγικὴ κίνησις, ἡ προσπαθεῖσα νὰ εἰσαγάγῃ τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν εἰς τὰ δημοτικὰ ἐπιτοῦ παρόντος σχολεῖα καὶ νὰ διαρροθμισῇ ἐπὶ νέων βάσεων τὸ ὅλον παιδαγωγικὸν μας σύστημα (Φ. Φωτιάδης, Α. Δελμούζος, Δ. Γληνός, Μ. Τριανταφυλλίδης, Ἐλισσαῖος Γιαννίδης, Πέτρος Βλαστός, κ.τ.λ. κ.τ.λ.).

Τὴν πρώτην πρακτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν νέων παιδαγωγικῶν ἰδεῶν ἀπεπειράθη εἰς τολμηρὸς καὶ μεγαλοφάνταστος νέος, εὐγενὲς παράδειγμα τῆς νέας ἐθνικῆς καὶ ἀνιδιοτελοῦς δημοτικιστικῆς νεολαίας μας—ὁ Ἀλέκος Δελμούζος—ὁ ὁποῖος τῇ πρωτεβουλίᾳ καὶ συνεργασίᾳ ἐνὸς ἄλλου εὐγενοῦς νεοειδέτου ἱατροῦ Γ. Σπράτση συνέλαβον τὴν τολμηρὰν διὰ νεοἑλληνικὰς ἰδέαν νὰ ἱδρῦσεν ἐν Βόλῳ τὸ πρῶτον νεωτεριστικὸν

σχολεῖον ἐν τῇ ὁποίῳ ἡ μητρικὴ μας δημοτικὴ γλῶσσα νὰ διδάσκηται ἐν ἴσῃ μεῖρα μὲ τὴν καθαρῆν ἑλληνικὴν. Δυστυχῶς ἡ ἀλλοχεύουσα αἰὲ μεσαιωνικὴ στενοκεφαλιά, σχολαστικότης καὶ κακοήθεια ἐκίνησε πάντα λίθον ὅπως καταστρέψῃ τὸ τολμηρὸν νεωτεριστικὸν ἔργον, μὴ δευτερεύουσα νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ πλέον αἰσχροῦ συκοφαντικὰ μέσα, σύρασα πρὸ τοῦ δικαστηρίου ὡς ἀνηθικούς ἀναρχικούς καὶ ἀθέτους τοὺς εὐγενεστέρους ἀντιπροσώπους τῆς νέας γενεᾶς μας ὡς μαινόμενοι βανδῆλοι ἐδοκίμασαν νὰ παραδώσουν εἰς τὰς φλόγας τὸ νέον φυτώριον τῶν εὐγενῶν ἰδεῶν τοῦ Βόλου. Οἱ νέοι Ἄνυτοι καὶ Μέλγῃτοι ἐντελῶς ἀνιστόριτοι καὶ ἀφιλοσόφητοι, ἐν τῇ μωρίᾳ τῶν καὶ τῇ ἐξάψει τῆς φωτοβαστικῆς τῶν μανίας καὶ ἰσως καὶ τοῦ προσωπικοῦ πάθους—διότι εἰς τὰς μικρὰς κοινωνίας ἔλα τὰ ζητήματα κατὰ βάθος εἶναι προσωπικὰ—δὲν ἠθέλησαν νὰ καταλάβουν ὅτι μὲ τοιαῦτα ποταπὰ μέσα οὐ μόνον δὲν καταπολεμοῦνται καὶ καταπνίγονται αἱ νέα προσοδευτικὰ ἰδέαι, ἀλλὰ τοῦναντίον περισσότερον καὶ καλύτερον διαδίδονται, διότι ἀποκτῶσι τὴν αἴγλην τοῦ μαρτυρίου καὶ περισσότερον ἐπιβάλλονται εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ. Περιττὸν νὰ εἰπωμεν ὅτι ἡ ἐπαίσχυντος δίκη Βόλου-Ναυπλίου ἐξ ἀπόψεως ἱστορικῆς καὶ ψυχολογικῆς εἶνε ἐντελῶς ἀνάλογος μὲ τὴν δίκην ἐνὸς Giordano Bruno, ἐνὸς Campanella ἐνὸς Γαλιλαίου. Καὶ ἐὰν οἱ νέοι μάρτυρες μας ἀπέφυγον τὸ μαρτύριον τοῦ πυρὸς καὶ τῆς φυλακῆς, ὅπως οἱ εὐγενεῖς Εὐρωπαῖοι πρόδρομοὶ τῶν, καὶ ἀπέφυγεν ἡ Ἑλλὰς τὸ αἰσχος μὲς νέας νυκτὸς τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου, τὸ τοιοῦτον ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὸν 20 αἰῶνα, ὅπου ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ κακοήθεια δὲν ἔχουν ἀπεριόριστον δύναμιν ὅπως εἰς τὸν μεσαίωνα. Πάντως ἡ ἱστορικὴ πλέον δίκη τῶν «ἐθεῖστων» τοῦ Βόλου εἶναι ἐν σίγῃ διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀποδεικνύει πασιφανῶς ἐξ ἀπόψεως κοινωνιολογικῆς, ὅτι τὰ ἦθη καὶ ἔθιμά μας, ἡ ἡγοστροφία μας καὶ αἱ ἰσχύουσαι ἀκόμη κοινωνικαὶ δυνάμεις ἐν Ἑλλάδι δὲν ἀπέχουν δυστυχῶς πολὺ τοῦ μαισαιωνικοῦ πρωτοτύπου τῶν.

Πάντως ὠφέλησε τὸ κίνημα τοῦ Βόλου εἰς τὴν διάδοσιν τῶν νέων παιδαγωγικῶν ἰδεῶν, ὅπως ἄλλοτε εἶχον ὠφέλησει τὰ Εὐαγγελικὰ καὶ Ὀρεστικὰ, ἀνόητα ἐπίσης μεσαιωνικὰ κινήματα, εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τοῦ γλωσσικοῦ κινήματος. Ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης οὐδεὶς ὠφέλισε τόσον τὴν διάδοσιν τῶν νέων ἰδεῶν, ὅσον οἱ κ. κ. Πάλλης, Γαβριηλίδης, Σωτηριάδης, Σαρράτης καὶ Δελμούζος, οἱ ὁποῖοι χωρὶς νὰ τὸ θέλουν ἔγιναν ἥρωες κοινωνικῶν κινήματων καὶ διωγμῶν, τὰ ὁποῖα ἀφίνουσαν θαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς τὴν ψυχὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ διαλαλοῦσαν παντοῦ ἀπὸ στόμα εἰς στόμα τὰς νέας ἐπαναστατικὰς ἰδέας. Ἡ νέα παιδαγωγικὴ μας κίνησις ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν κατακτᾷ ἔδαφος, καὶ μὲ τὴν ἐράσιν τοῦ νέου φιλεκαπαιδευτικοῦ ὁμίλου ἤρχισε νὰ συστηματοποιηθῇ καὶ νὰ προσελκύῃ οὐχὶ ὀλίγους ἐπισήμους ἀντιπροσώπους τοῦ κοινοβουλίου κα

της κυβερνήσεως, οι οποίοι βεβαίως δὲν θὰ ἀργήσουν νὰ ὑποστηρίξουν τὰς νέας παιδαγωγικὰς ἰδέας καὶ ἐντὸς τῆς Βουλῆς.

Εἰς ὅλους λοιπὸν σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς πνευματικῆς μας κινήσεως, ὡς εἶδομεν, οἱ δημοτικισταὶ κρατοῦν τὰ σκῆπτρα καὶ ἐμφανίζονται ὡς δημιουργοὶ καὶ εισηγηταὶ τῶν νέων προοδευτικῶν ἰδεῶν: ποίησιν, διήγημα, ρομάντσο, κριτικὴν, κλασικὴν μετάφρασιν, θέατρον, γλωσσολογίαν, κοινωνιολογίαν, ἐργατικὸν κίνημα, παιδαγωγικὴν καὶ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα. Μένουν ἀκόμη ἀπόρητα δύο προπύργια τοῦ λογικισμοῦ: τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ὁ ἡμερήσιος τύπος (ὁ ἑβδομαδιαῖος καὶ ὁ ἡμερησίος εἶναι σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου φανατικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ δημοτικισμοῦ. «Νουμάς», «Νέα Ζωή», «Γράμματα», «Κριτικὴ καὶ Τέχνη», «Ἐργάτης», «Σοσιαλιστικὰ φύλλα», κτλ. κτλ.)

Τὰ δύο ταῦτα ἰδρύματα διὰ λόγους ἰδιαίτερους ψυχολογικοῦς καὶ τεχνικοῦς δὲν ἠδύναντο βεβαίως παρὰ τελευταία νὰ ἔπιστοῦν τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῆς γλωσσικῆς μεταρρυθμίσεως, Ἄλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἐπιήλθον καὶ καθημερινῶς ἐπέρχονται ἰσχυρὰ ρήγματα ἰδίως εἰς τὸν ἡμερησίον τύπον. Καὶ πράγματι, ἐνῶ ἄλλοτε ὄλον τὸ ὄλικόν τῶν ἐφημερίδων ἐγράφετο εἰς ἀδιάλλακτον καθαρῆσαν σήμερον ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλην στήλην κἀμουν ὑποχωρήσεις εἰς τὰς νέας γλωσσικὰς ἰδέας. Ἡδὴ τὸ χρονογράφημα, ἢ ἐπιφυλλίς, μερικὰ κριτικὰ γράφονται εἰς μικτὴν πλέον γλῶσσαν καὶ αὐτὸ τὸ κύριον ἄρθρον μερικῶν ἐφημερίδων, ἤρχισε νὰ κἀμνη ὄλον ἐν μεγαλειέρας ἀπιστίας εἰς τὴν παράδοσιν τῆς καθαρῆσεως. Ἡδὴ ἀνεφάνησαν καὶ καθημερινῶς σχεδιάζονται εἰς τὰς διαφόρους γωνίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡμερησίαι ἐκδόσεις, γραφόμεναι ἐν μέρει εἰς δημοτικὴν, ἐν μέρει εἰς μικτὴν γλῶσσαν. («Ἐργάτης», «Μέλλον», «Ἀκρόπολις», «Σοσιαλισμός», κτλ.). Δι' ἓνα ψυχολόγον ἱστορικόν, ὁ ὁποῖος ἔχει σαφῆ ἰδέαν τῆς βαθμιαίας καὶ τμηματικῆς πορείας τῆς ἐξελίξεως, ὅλα ταῦτα εἶναι βαρυσήμαντα σημεῖα τῶν καιρῶν καὶ δὲν ὑπάρχει καμία ἀμφισβόλια ὅτι δὲν ἀπέχει πλέον πολὺ ἢ ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ζωντανὴ μας μητρικὴ γλῶσσα θὰ κατακτήσῃ ὀλοσχερῶς τὸν ἡμερησίον τύπον μας καὶ βραδύτερον θὰ ἐκπορθήσῃ καὶ τὸ τελευταῖον προπύργιον τοῦ μεσαιωνισμοῦ: τὸ πανεπιστήμιον. Σήμερον ἄλλωστε ὄλη ἡ γενεὰ τῶν νέων δημοσιογράφων καὶ χρονογράφων μας οἱ ὁποῖοι κυρίως εἰπεῖν εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ σημερινοῦ τύπου μας, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤτιτον εἶναι ὀπαδοὶ τῶν νέων γλωσσικῶν ἰδεῶν καὶ κατ' ἀνάγκην μόνον προσαρμόζονται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς ἓν ἀπειρηαιωμένον γλωσσικὸν καθεστῶς διὰ τὸ ὅποιον δὲν ἀνέτειλε ἀκόμη ἢ ἡμέρα τῆς τελειωτικῆς μεταρρυθμίσεως. Τὸ ἴδιον δύναται νὰ λεχθῆ καὶ περὶ τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἐπιστήμης μας. Ἡ νέα γενεὰ τῶν ἐπιστημόνων μας ὕψηται καὶ μέλλοντες καθηγηταὶ, γνήσια τέκνα τῆς ζωντανῆς καὶ θετικῆς ἐποχῆς μας, εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤτιον φανεροὶ ἢ κρυφοὶ ὀπαδοὶ τῶν νέων ἰδεῶν καὶ

ἐὰν δὲν ὑποβοηθήσουν ὄλοι ἐνεργῶς, πάντως δὲν θὰ φέρουν καμμίαν ἀντίστασιν εἰς τὴν γλωσσικὴν μεταρρυθμίσιν τῆς ἀκαδημαϊκῆς μας ζωῆς, ἐταν ἔλθῃ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου.

Αὕτη εἶναι ἐν συντόμῳ ἡ θετικὴ ἀπεψίς τοῦ δημοτικισμοῦ καὶ ἡ ἐνεργὸς δράσις τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξε κατὰ τὰ τελευταία 30 ἔτη, ἀπαλλάττων βαθμηδὸν τὴν κοινωνίαν μας ἀπὸ πολλὰς μεσαιωνικὰς προλήψεις καὶ σχολαστικότητος, ἐμφυσῶν νέον ζωντανὸν πνεῦμα εἰς τὰ λιμνάζοντα ὕδατα τῆς κοινωνίας μας.

Ἡδὴ ἔμωσ ἀφοῦ ἀνεφέραμεν τὴν θετικὴν δρᾶσιν καὶ τὰς ἐκδουλεύσεις τοῦ δημοτικισμοῦ πρὸς τὴν κοινωνίαν μας, ἔχομεν ἱερὸν καθήκον καὶ χάριν τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας καὶ χάριν τοῦ συμφέροντος τοῦ ἰδίου δημοτικισμοῦ νὰ ὑποδείξωμεν καὶ συγμᾶτίσωμεν καὶ τὰ τρωτὰ του σημεῖα, τὰς ἐλλείψεις, τὰ ἐλαττώματά του, τὰ ὅποια ἂν καὶ ἱστορικῶς ἀναπόφευκτα καὶ μοιραῖα, ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, πάντως ὀφείλουσαν νὰ διατυπωθοῦν ἀμειλίχτως, ὅπως ἡ ἐπίγνωσις τῶν ἐπιφέρει μίαν ὄραν ἐνωρίτερον τὴν θεραπείαν τῶν πρὸς ταχύτεραν εὐδῶσιν καὶ πλήρη θρίαμβον τῶν ἰδανικῶν καὶ τοῦ ὄλου προγράμματος τοῦ δημοτικισμοῦ. Οἱ δημοτικισταί, ἂν καὶ φύσει ἐπαναστάται, ἐν τούτοις, ὡς τέκνα ἐκτάκτως ἀμορφώτου καὶ ἐλαττωματικῆς κοινωνίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι καθ' ὅλα τέλειαι, ἀλλὰ κατ' ἀνάγκην ἔπρεπε νὰ ἔχουν πολλὰς ἀδυναμίας καὶ ἐλαττώματα τῆς φυλῆς τῶν καὶ τῆς κοινωνίας τῶν. Τὸ κυριώτερον ἐλάττωμα μίᾳ μικρᾷ πατριαρχικῆς, φεουδαρχικῆς ἀκόμη εἰς πολλὰ κοινωνίας, εἶναι ἡ στενοκέφαλη καὶ στενόκαρδη ἐκδήλωσις τοῦ ατομισμοῦ, τοῦ ἀτομικοῦ δηλαδὴ ἐγωῖσμοῦ τῶν πολιτῶν περιοριζομένου συνήθως εἰς ἓνα ὑπερτροφικὸν ἀτομικὸν ἢ τὸ πολὺ οἰκογενειακὸν ἐγωῖσμόν, ξένον πρὸς εἰσαδύπτει εὐρείας γενικᾶς κολλεκτιβιστικᾶς κοινωνικᾶς ἰδέας. Ἡ ἰδέα τοῦ κοινωνικοῦ καθήκοντος εἶναι ἐντελῶς ἀγνωστος. Τὰ ἄτομα ἔχουν τάσεις ὄχι πειθαρχικᾶς, συγκεντρωτικᾶς, ἀλλὰ ἀποκεντρικᾶς, διαλυτικᾶς. Ἄλλο χαρακτηριστικὸν ἐλάττωμα ἐκάστης φεουδαρχικῆς κοινωνίας εἶναι καὶ ἡ πλήρης ἀδιαφορία καὶ περιφρόνησις πρὸς τὸν κατώτερον ἐργατικὸν λαόν, ὁ ὁποῖος θεωρεῖται ὡς χυδαῖος ὄχλος, ὡς παρίας τῆς κοινωνίας ἀπὸ τὸν ὅποιον πρέπει τις ν' ἀπομακρύνεται μὲ ἀποστροφὴν. Ἐκτὸς τούτου συνήθως παρατηρεῖται καὶ πλήρης ἑλλείψις θετικῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, αὐστηρᾶς πειθαρχημένης σκέψεως καὶ ἰκανότητος πρὸς πρωτότυπον δημιουργικὴν ἐργασίαν, ἀποτελεσματικῆς ἀτελεστάτης κοινωνικῆς, σχολικῆς καὶ οἰκιακῆς ἀνατροφῆς. Ἡ ἐπιστήμη εἰς τριατάς κοινωνίας εἶναι πάντοτε σχολαστικὴ, περιοριζομένη συνήθως εἰς μίαν παθητικὴν ἐκμάθησιν γλωσσῶν, γραμματικῆς καὶ νεκρῶν κείμενων, καὶ εἰς μίαν μνημοτεχνικὴν ἀποστήθισιν σχολαστικῶν ἐπιστημονικῶν γνώσεων. Οὐδεμία παρατηρεῖται ἐμφυτος κλίσις καὶ ἰκανότης πρὸς τὰς φυσικὰς καὶ πειραματικὰς ἐπιστήμας, αἱ ὁποῖαι ἀπαι-

των θετικῆν σπουδῆν, ἱκανότητα καὶ ἐπίμονον μελέτην λεπτολόγου ὄλικου. Οἷαδὲποτε ἀνιδιοτελῆς σπουδῆ τῆς καθαρᾶς ἐπιστήμης καθὼς καὶ ἀνάγκη μελέτης τῶν μεγάλων φιλοσοφικῶν, βιολογικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν προβλημάτων εἶναι σχεδὸν ἀγνωστος. Ἡ μόνη πνευματικὴ δρᾶσις ἢ ὁποία παρατηρεῖται εἶναι μίᾳ ἀποκλειστικῆ, μονομερῆς καὶ ὑπερτροφικῆ καλλιέργεια τῆς λογοτεχνίας καὶ ἰδίως τῆς ποιήσεως. Οἱ δημοτικισταὶ ὡς γνήσια τέκνα τοιαύτης μὴ ἀνεπτυγμένης ἀκόμη κοινωνίας, παρ' ἔλην τὴν ἐπαναστατικὴν των ὑπόστασιν καὶ τὸν ἀτομικὸν των ἐνθουσιασμόν, ἔπρεπε μοιραίως νὰ ἔχουν ὄλα τὰ προαναφερθέντα ἐλαττώματα: «ἀτομιστικὰς, ἀποκεντρωτικὰς καὶ διαλυτικὰς τάσεις, ἀνικανότητα πρὸς ὁμαδικήν, πειθαρχημένην διοργανωτικὴν ἐργασίαν, ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸν λαόν, ἀνικανότητα σοβαρᾶς δημοουργικῆς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας, μονομερῆ λογοτεχνικὴν καὶ ποιητικὴν δρᾶσιν, κτλ. κτλ.»

Καὶ πράγματι: ἐνῶ τοὺς ἦν ὡνε μίᾳ κοινῇ ἱερᾷ ὑπόθεσις καὶ ἐν κοινὸν ἰδανικόν, ἔχον δὲ νὰ παλαίσουν ἐναντίον τρομεροῦ ἐχθροῦ, ἔχοντος τὰ πάντα εἰς τὰς χεῖράς του καὶ λυσσώδῳς πολεμοῦντος αὐτοὺς μὲ τὰ πλέον ἄθεμιτα μέσα, ἐφάνησαν ἐντελῶς ἀνίκανοι νὰ διοργανωθοῦν εἰς μίαν συμπαγῆ ὁμάδα μὲ κοινὸν πρόγραμμα ἐνεργείας ἕπως προσδώσουν εἰς τὸν ἀγῶνά των μεγαλειτέραν δύναμιν, συνοχήν, ἀντοχήν καὶ ἀποτελεσματικότητα. Καὶ βλέπομεν σήμερον τὸ ἐντελῶς ἀξιοθρήνητον καὶ ἀπίστευτον γεγονός ὅτι ἐνῶ οἱ ὅπαδοι τῆς γλωσσικῆς μας μεταρρυθμίσεως ἀριθμοῦνται πλέον κατὰ χιλιάδας καὶ εἶναι ὄλοι των κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον ἀνεπτυγμένοι καὶ λόγιοι ἄνθρωποι, δὲν κατώρθωσαν ἐν τούτοις ἐπὶ 20 τῶρα ἔτη νὰ συμπήξουν ἐν κέντρῳ, τὸ ὅποιον νὰ τοὺς ἐνώνει ὡς συνεκτικὸς κρίκος, διευθύνων τὸ κίνημά των καὶ λαμβάνον τὰ κατάλληλα μέτρα πρὸς ταχύτεραν ἐξάπλωσιν τῶν νέων γλωσσικῶν ἰδεῶν καὶ τελειωτικὸν θρίαμβόν τοῦ ἱεροῦ των ἀγῶνος.

Ὅλοι αἱ μέχρι τοῦδε ἀπόπειραι παρεμοίας διοργανώσεως ἐν Ἀθήναις οἰκτρῶς ἀπέτυχον, διότι τὰ μέλη των, παρ' ἔλην των τὴν ἀτομικὴν μὲρψωσιν καὶ τὴν εἰλικρινῆ ἀγάπην πρὸς τὴν δημοτικὴν γλῶσσαν, ἔδειξαν ὄλας τὰς προαναφερθείσας ἀρνητικὰς ἰδιότητας, ἰδίως ὑπερτροφικὸν ἀτομισμὸν καὶ ἀνικανότητα πρὸς ὁμαδικὴν πειθαρχημένην δρᾶσιν, προτιμῶντες νὰ καταγίνωνται ἕκαστος εἰς ἀτομικὴν λογοτεχνικὴν ἐργασίαν, ἱκανοποιούσαν μᾶλλον τὰς ἀτομικὰς του κλίσεις καὶ τὴν ἀτομικὴν του φιλοδοξίαν παρὰ τὰς ἀντικειμενικὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος των. Τὸ τοιοῦτον ἀποτελεῖ τὸ μεγαλιτέρον στίγμα διὰ τοὺς δημοτικιστάς, τὸ ὅποιον ἢ ἱστορία θὰ δυσκολευθῆ μίαν ἡμέραν νὰ τοὺς τὸ συγχωρήσῃ. Ἡ τοιαύτη ἐντελῶς ὑποκειμενικὴ λογοτεχνικὴ δρᾶσις τῶν δημοτικιστῶν καὶ ἢ ἔλλειψις ἀντικειμενικῆς ἐργασίας διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ γλωσσικοῦ των ἀγῶνος, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα ἀφ' ἑνὸς μὲν μίαν ὑπερτροφικὴν ποιητικὴν καὶ λογοτεχνικὴν παρα-

γωγὴν—ἰδίως τρομακτικὴν ὑπερπαραγωγὴν στίχων— ἀφ' ἑτέρου δὲ πλήρη ἔλλειψιν ὠφελίμων πρακτικῶν συγγραμμάτων καὶ βοηθητικῶν βιβλίων, ἀναφυεῦκτων διὰ τὴν εὐδωσιν τοῦ γλωσσικοῦ ἀγῶνος. Ἄρκεῖ νὰ εἴπῃ τις ὅτι μέχρι σήμερον δὲν ἐσκέφθησαν νὰ κωδικοποιήσουν συστηματικῶς τὴν τὸσον λατρευτικὴν των δημοτικὴν γλῶσσαν, καὶ ἐνῶ οἱ ἀντίπαλοι των καθαρευουσιάνοι ἔχουν συγγράψῃ πληθῶραν γραμματικῶν, λεξικῶν καὶ ἄλλων ὑποβοηθητικῶν συγγραμμάτων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς γλώσσης, εἰ δημοτικισταὶ μέχρι σήμερον οὔτε λεξικὸν τῆς δημώδους ἐσκέφθησαν νὰ συντάξουν, οὔτε ἄλλα ὑποβοηθητικὰ γλωσσικὰ συγγράμματα μᾶς ἔδωκαν ἐκτὸς ἀπὸ μερικὰς μεμονωμένας ἀποπειράς συγγραφῆς γραμματικῆς τῆς ζωντανῆς μας γλώσσης. Καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιστημονικὴν ἱστορίαν τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος, ἔπρεπε νὰ ἔλθῃ ξένος νὰ μᾶς τὴν γράψῃ (Krumbacher), ἀποδείξας ἀκόμη μίαν φορὰν ὅτι μόνον τέκνα σοβαρῶς μορφωμένης κοινωνίας, δύνανται νὰ συγγράψουν σοβαρὰ ἐπιστημονικὰ ἔργα. Βεβαίως μεταξὺ τῶν δημοτικιστῶν δὲν ἔλειπεν οὔτε τὸ χρῆμα, οὔτε καὶ σχετικὴ μὲρψωσις ἕπως δημιουργηθοῦν τὰ ἀπαραίτητα διὰ τὸν γλωσσικὸν ἀγῶνα ἔργα. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἔλειπεν ἦτο ἡ ἱκανότης πρὸς διοργανωμένην ὁμαδικὴν δρᾶσιν, ἢ ὁποία μόνη καὶ εὐκλύτερον καὶ καλύτερον θὰ ἐξεύρισκε τὸν τρόπον καὶ τὰ μέσα παρεμοίας θετικῆς δημοουργικῆς ἐργασίας. Καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κινήματος Ψυχάρης, ἀνὴρ ἐκτάκτου ἰδιοφυίας καὶ σπανίας γλωσσολογικῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως, ὁ μᾶλλον ἐπομένως ἐνδεδειγμένος διὰ τοιαύτην ἐργασίαν, δυστυχῶς οὔτε ὁ ἴδιος ἐπεχείρησε οὔτε καὶ ἐφρόντισε νὰ πείσῃ ἄλλους νὰ τὸ πράξουν, προτιμῶν καὶ αὐτὸς νὰ σπαταλᾷ τὴν ἰδιοφυίαν του εἰς λογοτεχνικὰς καὶ τελευταίως καὶ ποιητικὰς ἐργασίας, αἱ ὅσαι ἀμφιβάλλω ἂν θὰ ὠφελήσουν τὸσον τὸν ἀγῶνα ὅσον θὰ ὠφέλου καθαρῶς γλωσσολογικὰ ἔργα ἐκ μέρους του. Καὶ αὐτὴν τὴν συγγραφὴν Γραμματικῆς τῆς δημοτικῆς μας γλώσσης, διὰ τὴν ὁποίαν βεβαίως ἦτο ὁ καταλληλότερος καὶ τὴν ὁποίαν πρὸ πολλοῦ μᾶς ὑπεσχέθη, δὲν κατώρθωσε, ἐξ ὅσων γνωρίζω, νὰ τὴν φέρῃ εἰς αἴσιον πέρας.

Ἀποτέλεσμα τῆς ἐλλείψεως συνηρισμένης ὁμαδικῆς δράσεως ἦτο καὶ ἡ ἀνικανότης των νὰ συντηρήσουν ἀξιοπρεπῶς ἐν κοινὸν φύλλον ἂν ἔχι ἡμερήσιον, τοῦλάχιστον ἑβδομαδιαίον, ἕπως συστηματικώτερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον κηρύξουν δι' αὐτοὺς τὰς ἰδέας των. Τὰ ὀλίγα δημοτικιστικὰ περιοδικὰ τὰ ὁποία ἐφάνησαν ἦσαν δημιούργημα ἀτομικῆς πρωτοβουλίας καὶ οὐχὶ ὁμαδικῆς ἐργασίας καὶ δι' αὐτὸ ταχέως ἔπαυσαν ὑφιστάμενα, δι' ἔλλειψιν ἀναλόγου ὑποστηρίξεως. (Τέχνη, Διόνυσος, Ἀκρίτας, Σεράπιον, Ἠγησῶ κτλ.). Ἐξαιρέσιν ἔκαμε μόνον ὁ «Νουμάς», ὁ ὅποιος παρ' ὄλα του τὰ τρώα, τὰ ὅποια ἀρέσκονται νὰ ὑπεδεικνύουν ἐπὶ τὸ ὑπερβολικώτερον εἰς πολυάριθμοι ἐχθροὶ του, καὶ αὐτοὶ οἱ φίλοι του, ὠφείλει μὲν νὰ ὁμολογήσω-

μεν οτι εδειξε σπανίαν δι' ελληνικόν ιδεολογικόν φύλλον άντοχήν, επιμονήν, θάρρος και διοργανωτικήν ικανότητα και επί 13 δλα έτη, εις τας πλέον κρισίμους στιγμάς δέν έχασε τὸ θάρρος του, αλλά υπεστήρηξε μόνος έναντίον άπειρων έχθρών τὸν γλωσσικὸν αγώνα, χρησιμεύσας εις τὰς χαλεπὰς ημέρας τοῦ γλωσσικοῦ κινήματος τὸ μόνον καταφύγιον τῆς δημοτικῆς ιδέας, τὸ μόνον ελεύθερον βήμα ἐν Ἑλλάδι ὅπου ἕκαστος επαναστάτης ἠδύνατο ελευθέρως νὰ εἴπῃ τὰς ιδέας του, ἔστω και τὰς πλέον ριζοσπαστικὰς και άνατρεπτικὰς, ἤρχει μόνον νὰ ἦταν ειλικρινεῖς, και τοιοῦτο-τρόπως ἐφιλοξένησε εις τὰς στήλας του και υἱοθέτησε

οὐχι ὀλίγας γονίμους συζητήσεις λογοτεχνικὰς, φιλοσοφικὰς, επιστημονικὰς, πολιτικὰς και κοινωνιολογικὰς, αἱ ὁποῖαι πλείστας νέας ιδέας ἐσκόρπισαν εις τὴν κοινωνίαν μας. Ἐκ τῆς ἀπόψεως ταύτης ὁ Νουμάς ἐπαίξε σπουδαῖον ρόλον εις τὴν πνευματικὴν ἐξέλιξιν τῆς κοινωνίας μας και δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία οτι μίαν ἡμέραν ἢ ἱστορία τῆς ἀναγεννήσεώς μας μὲ χρυσὰ γράμματα θ' ἀναφέρῃ τὸ ὄνομα του παρ' ὄλα, επαναλαμβάνομεν, τὰ τρωτὰ του και τὰς μικρολόγους ἀδυναμίας του, τὰς τὸσον ἀλλοίμονον, ἀναποφεύκτους εις οἰονδήποτε νεοελληνικὸν ἔργον!

(Ἀκολουθεῖ)

Γ. ΣΚΑΗΡΟΣ

ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΔ

Η ΜΠΑΛΛΑΔΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΤΟΥ ΡΙΝΤΙΓΓ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΥ

2.—

II

Ἐξὶ βδομάδες στὴν αὐλὴ σεργιάνιζε
Ντυμένος τὴ στολὴ τὴ σταχτερή,
Μὲ τὸν κοῖκο χωσμένο στὸ κεφάλι του
Και λεύτερο τὸ βῆμα κι' ἀλαφρό,
Μὰ ποτέ μου δέν εἶδ' ἄλλον κανένα,
Τὸ φῶς μὲ τέτοιον πόθον νὰ θωρεῖ.

Ποτές μου δέν ἀπάντησ' ἄλλον ἄνθρωπο
Νὰ βλέπει ἔτσι μὲ μάτι ποθεινὸ
Πρὸς τὴ γαλάζια ἀκρίτσα πού ὀνομάζουνε
Στὴ φυλακὴ οἱ κατάδικοι οὐρανὸ,
Και πρὸς κάθε νεφάκι διαβατάρικο
Πού ὡς πούπουλο περνοῦσε φωτεινὸ.

Δέν ἐμπλεκε τὰ χέρια και δέν ἐκλαιγε
Σὰν κάτι ἀνάξιους πού στὴ δυστυχία
Μι' ἀχτίδα ἐλπίδας νὰ φανεῖ γυρεύουνε
Στὴν τρισκότεινη μέσ' Ἀπελπισία:
Αὐτὸς μονάχα πρὸς τὸν ἥλιο ἀγνάντευε
Και τῆς αὐγῆς ρουφοῦσε τὴ δροσιά.

Συντριμμένος τὰ χέρια του δέν ἐμπλεκε,
Κι' οὔτε ζητοῦσε θάμα ἢ σπλαχνικό,
Μονάχα τὸν ἀέρα ἀχόρταστα ἔπινε
Σὰ νάτανε τοῦ πόνου γιαιτρικό.
Τὸν ἥλιο μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα ρούφαγε,
Λὲς κι' εἶτανε κρασί μεθυστικό!

Κι' ἐμεῖς πού σ' ἄλλον κύκλο περπατούσαμε,
Γώ κι' ὄλη ἡ συντροφιά μου ἢ θλιβερή,
Τὸ δικὸ μας τὸ κρῖμα λησιμονούσαμε,
Κι' ἂν ἦτανε μεγάλο ἢ ἀλαφρό,
Και βλέπαμε βουβοὶ τὸ νιὸ πού ξέραμε
Πὼς τοῦ Δήμιου ἢ τριχιὰ τὸν καρτερεῖ.

Κι' ἦταν παράξενο τὸ πὼς σεργιάνιζε
Μὲ τέτοιον χαρωπὸ κι' ἀλέστο βῆμα,
Κι' ἦταν παράξενο τί πόθους κρύβανε
Τὰ βλέμματά του πρὸς τοῦ ἡλιοῦ τὸ κῦμα,
Κι' ἦταν παράξενο νὰ συλλογιέσαι
Πόσο τρανὸ εἶχε νὰ πληρώσει κρῖμα.

* *

Γιατὶ τὸ δρῦ και τὴ φτελιά μὲ πρόσχαρα
Πρασινόφυλλα ἢ ἀνοιξὴ ἔχει ντύσει.
Μὰ τῆς κρεμάλας τὸ δεντρὶ φοριχτότατο,
Τι τίς ρίζες του ὀμιές ἔχουν ποτίσει,
Και, γλώρον ἢ ξερό, θὰ βρεῖ ἕνας ἄνθρωπος
Τὸ θάνατο, πρὶν τοῦτο νὰ καρπίσει!

Τὴ θέση πιθυμᾶει τὴν ἀψηλότερη
Κάθε φιλοδοξία ἀνθρωπινή:
Μὰ ποιὸς θάθελ' ἐκεῖ ψηλὰ νὰ βρισκεται
Μ' ἕνα στενὸ κολλάρο ἀπὸ σκοινί,
Και νὰ γυρνᾶει μέσ' ἀπ' αὐτὸ τὰ μάτια του
Στὸν οὐρανὸ γιὰ μιὰ φορὰ στερνὴ;

Νὰ χορεύει κανένας εἶναι ἀπόλαψη,
 Ὅταν Ζωὴ κι' Ἀγάπη τὸν χαϊδεύει :
 Μὲ βιολιά καὶ λαγούτα καὶ μὲ φλάουτα
 Ὁ χορὸς εἶναι κάτι πού μαγεύει :
 Μὰ ὥραϊο δὲν εἶν' κανεὶς μὲ τὰ ποδιάρια τοῦ
 Μετέωρα, στὸν ἀέρα νὰ χορεύει !

Ἔτσι μέρα μὲ ἡμέρα τὸν κοιτάζαμε
 Μὲ καρδιοχτύπι κι' ὑποψία κρυφῆ,
 Καὶ μιὰ ἀπορία βασάνιζε τὸ στήθος μας,
 Μὴν ἴδιο τέλος καὶ σ' ἐμᾶς δοθεῖ,
 Γιατὶ κανεὶς δὲν ξέρεي σὲ ποιά κόλαση
 Ἡ τυφλὴ τοῦ ψυχῆ θὰ πλανηθεῖ.

* *

Μιὰ μέρα ὁ πεθαμένος πὰ δὲ φάνηκε
 Στὰ Ὑπόδικα σὰν πρὶν νὰ σεργιανᾶ,
 Κι' ἤξερα πὰ πῶς στὸ σκαμνὶ μ' ἐρώτησε
 Τοῦ κάκου ὁ δικαστὴς τὸν τυραννᾶ,
 Καὶ πῶς στὸν κόσμον τοῦ Θεοῦ, τὸν ἔμορφο,
 Τὴ μορφὴ τοῦ δὲ θάβλεπα ξανά.

Ὅμοιοι σὰ δυὸ καράβια πού ἀρμενίζουνε
 Στὴν πόρτα, εἶχαμε οἱ δυὸ προσπεραστεῖ :
 Δὲν κάναμε σινιάλα, οὔτε μιλήσαμε,
 Δὲν εἶχε ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου τί νὰ πεῖ·
 Γιατὶ τὴν ἄγια νύχτα δὲν ἐσμίξαμε,
 Μόνε μέσα στῆς μέρας τὴν ντροπῆ.

Μιᾶς φυλακῆς οἱ τοῖχοι μᾶς περιζῶναν,
 Δυὸ ἀπόκληροι κ' οἱ δυὸ, δυστυχημένοι :
 Ἄπ' τὴν καρδιὰ τοῦ κόσμου τέλεια ἐξόριστοι,
 Καὶ τέλει ἄπ' τὸ Θεὸ λησμονημένοι :
 Κι' ἄπ' τὴν παγίδα πού τὸ κρῖμα στέκεται
 Ν' ἀρπάζει, στίς δαγκάνες τῆς πιασμένοι.

III

Εἶν' ἡ αὐλὴ τῆς Στενῆς βαθειὰ κι' ἀνήλιαγῆ,
 Κι' ὁ τοῖχος τῆς νερᾶ καὶ μοῦχλα βγάνει·
 Κεῖ, κάτω ἀπὸ οὐρανὸ βαρὺ ὡς τὸ σίδηρο
 Ἐβγαίνει αὐτὸς ἀέρα ν' ἀνασάνει,
 Σὲ δυὸ Φρουρούς ἀνάμεσα περπάταγε,
 Πού πρόσεχαν μὴ μόνος τοῦ πεθάνει.

Ἡ καὶ καθόταν μ' ἐκεινοὺς πού φύλαγαν
 Νύχτα μέρα τὴ φρέικη τοῦ βουβού·
 Πού τὸν παραφυλάγαν διὰν θάκλαιγε,
 Κι' ὅταν κρυβόταν νὰ προσευχηθεῖ·
 Πού τὸν παραφυλάγαν, μήπως κι' ἐκλεβε
 Τὴ λεία πού εἶταν τοῦ Δήμιου νὰ δοθεῖ.

Ὁ Διευθυντὴς μας, αὐστηρὸς κι' ἀμίλητος,
 Γιὰ Νόμους κι' Ἀρθρα νοιάζονταν πολὺ·
 Τὸ Χάρο ἢ Ἐπιστήμη, ἔλαγε ὁ Δόχτορας,

Τονὲ θωρεῖ γι' ἀτλὴ μεταβολή.
 Πρωτὶ βράδι ὁ Παπᾶς κοντὰ του πήγαινε
 Κι' ἀρχίνας λόγια θεῖα νὰ τοῦ μιλεῖ.

Κι' αὐτὸς πρωτὶ βράδι κάπνιζε τὴν πίπα του,
 Καὶ τὸ ποτ-ρι-μπέρα τοῦ τραβοῦσε :
 Μὲς στὴν ψυχῆ τοῦ εἶχε ριζώσει ἡ ἀπόφαση,
 Καὶ φόβος νὰ χωρέσει δὲν μποροῖσε·
 Πολλὲς φορὲς εἶπε τὸ πὼς γαιρότανε
 Πού ὁ δήμιος νὰ ζυγώσει δὲ θ' ἀργοῦσε.

Μὰ τὸ γιατί μιλοῦσ' ἔτσι παράξενα
 Κανεὶς φρουρὸς μὲν τόλμαε νὰ ρωτήσῃ :
 Γιατὶ κείνος πού τὸ ἔργο δεσμοφύλακα
 Στὸν κόσμον τοῦτο ἢ Μοῖρα τοῦχει ὀρίσει,
 Μιὰ κλειδαριὰ θὰ βάλει μπρὸς στὰ χεῖλη τοῦ
 Καὶ στὴ μορφῆ μιὰ μάσκα θὰ κολλήσῃ.

Ἄλλιῶς μποροῦσε, συμπονώντας, νὰ θελε
 Νὰ δώσει τοῦ φτωχοῦ παρηγοριά :
 Καὶ τί μπορεῖ νὰ κάνει Οἶχτος Ἀνθρώπινος
 Μὲς στοῦ Φονιά τὴν Τρύπα; Ποιὰ γιαιριά
 Στὴν ἀδερφὴ ψυχῆ μποροῦν νὰ δώσουνε
 Τὰ λόγια, σὲ μιὰ τέτοια πὰ μεριά ;

* *

Βαριὰ τὸ βῆμα παίρνοντας καὶ σέροντας
 Σὲ μιὰ λωλὴ περιούσαμε παρᾶτα !
 Μὰ διόλου δὲ νοιοζούμαστε, τί ποῦμαστε,
 Τὸ ξέραμε, τοῦ Δαίμονα φουσατά :
 Τὶς κεφαλὲς γουλιὰ, στὰ πόδια σίδερα,
 Μιὰ κωμικὴ στ' ἀλήθεια μασκαράτα !

Κατραμωμένο παλαμάρι ξαίναμε
 Μὲ νύχια αἱματομένα καὶ χοντρά·
 Καὶ τρίβαμε τὶς πόρτες καὶ παράθυρα,
 Κι' ὄλα ἔπρεπε νὰ γίνουιν καθαρά·
 Καὶ πλέναμε τὸ πάτωμα, καὶ χτύπαγαν
 Στὸ πάγε κ' ἔλα οἱ κάδοι μὲ νερά.

Ράβαμε σάκκους καὶ λιθάρια σπούσαμε,
 Τὸ τρυπάνι γυροῦσε μὲς στὴ σκόνῃ :
 Ἐδῶ χτύπούσαμε, ἄλλοι τραγουδοῦσαμε,
 Κι' ἄλλος στὸ μύλο πάρα πέρα ἰδρώγει :
 Μὰ ὄλοι στὰ βάρδια τῆς καρδιάς μας νιώθαμε
 Βουβὴ τὴ φρέικη ἀκόμα νὰ ριζώνει.

Ἔτσι μέρα μὲ ἡμέρα βαριοκύλαγε
 Σὰν κύμα μὲς στὸ φύκι τὸ πυκνὸ :
 Καὶ ποιὰ παραμονεύει λησμονοῦσαμε
 Μοῖρα σκληρὴ τὸν κάθε χριστιανό,
 Ὡς πού ἕνα βράδι πού σκολάσαμε, εἶδαμε
 Ἄν' ἀτάφο νιοσκαμένο, σκοτεινὸ.

(* Ακολουθεῖ)

ΕΙΝΑΙ ΚΑΠΟΙΑ ΔΡΑΜΑΤΑ...

Στὴν Εἰρήνη Βαρούχα

Ἦ δραμάτων δράματα
 μὲ σφραγισμένα γείλη...
 κι' ἄγραφα κι' ἀπάνταστα
 σὰς παραιτοῦν οἱ Αἰσχόλοι
 (Παλαμᾶς—«Τάφος»)

«Ἐτη πολλά καὶ εὐτυχὴ τὸ νέον ἔτος Σέμνη μὴ νομίσῃς ὅτι σὲ ἐλησμόνησα».

Οἱ λίγες αὐτὲς γραμμὲς, χαραγμμένες ἀτρυχτα καὶ χωρὶς κόμματα καὶ τελείες σ' ἓνα κομμάτι χαρτί, μ' ἔκαναν τὴν πρωτοχρονιά νὰ θυμηθῶ τὸ μικρὸ Θανατάκη, ἓνα παιδίκι ἑντεκα χρόνων, ποὺ εἶχε ἔρθει ἄρρωστο κ' ἔφυγε γερὸ τὸν περασμένο Ὀχτώβησθ ἀπ' τὸ Σανατόριο.

Ἐκεῖνο τὸ πρωτ' εἴμαστε ἔλοι στὴν τραπέζα καὶ πίναμε τὸ γάλα μας· μὰ δὲν ἀρχίσαμε νὰ λέη καθέννας τὰ ὄνειρά του, ὅπως τίς ἄλλες μέρες, ζητώντας ἀπ' τοὺς φημισμένους ὄνειροκρίτες νὰ μᾶς τὰ ἐξηγήσουνε, οὔτε, βρέθηκα δυὸ τρεῖς ποὺ νὰ παραπονήθηκαν πὼς ὑπόφεραν ἀπὸ ἀϋπνία, μὰ ἔλοι μὲ κάποια χαρὰ ζωγραφισμένη στὰ πρόσωπά τους,—ἔτσι κι' ἂν ἔτσι ζητούσαμε ὁ καθέννας νὰ κρύψουμε μιὰ λύπη—ἀστεϊευόμεστε καὶ λέγαμε τί κάναμε περίσου τέτοια μέρα καὶ ποιὸς εἶχε χάσει ἢ κερδίσει στὰ χαρτιά. Τὸ τραπέζι ἑορτάσιμα στολισμένο, μὲ κουραμπιέδες καὶ τσουρέκια γιὰ τὸ ἐξαιρετικὸ τῆς ἡμέρας, ἔδειχνε καὶ κείνο χαρούμενη ὄψη καὶ τὸ χιόνι ποὺ δὲν εἶχε λυῶσει ἀκόμα, ἔχουε στὴν ψυχὴ κείνου, ποὺ μὲς ἀπὸ τὸ τζάμι τὸ κοίταζε, κάποιο αἶσθημα γαλήνης.

Τὰ βήματα τῶν ἀλόγων ποὺ ἀκούστηκαν ἀπ' ἔξω, μᾶς ἔκαναν νὰ φωνάξουμε χαρούμενοι: «Τὸ ταχυδρομεῖο! γρήγορα Γιάννη, φέρε μὲς τὰ γράμματα».

Κεῖνη τὴν ἡμέρα δὲν ἔμεινε κανεὶς παραπονεμένος· ἔλοι εἶχαν κάρτες, γράμματα καὶ μπιλιέττα. Ἐγὼ σταμάτησα, θυμάμαι, πρῶτα-πρῶτα σ' ἓνα μπιλιετάκι ποὺ ἢ ἐπιγραφή του εἶδεινε χαραχτήρα ἀγνωστό μου, ὡς παιδιοῦ ἢ ἀμόρφωτου ἀνθρώπου. Τὰ ἄνοιξα καὶ διάβασα: «Ἐτη πολλά καὶ εὐτυχὴ τὸ νέον ἔτος Σέμνη μὴ νομίσῃς ὅτι σὲ ἐλισμόνησα» καὶ ὑπογραφή: Ἄθανάσιος Χ. Τὸ ὄνομα εἶταν γραμμένο μὲ μεγαλοῦτσικα γράμματα κι' ἔδινε τὴν ἐντύπωση πὼς εἶχε βάλει: κείνος ποὺ ἐγράψε ὄλη του τὴ δύναμη γιὰ νὰ τὸ καλλιγράψῃ.

— «Παιδιά, φώναξα, εἶχα γράμμα ἀπ' τὸ Θανατάκη».

— «Μπα! τί κάνεις;» ρώτησαν ἔλοι μαζί.

— «Μόνον δυὸ λόγια γράφει· διαβάστε τα γιὰ νὰ γελάσετε».

Καὶ τὴ στιγμή ποὺ ἕνας κρατώντας τὸ μπιλιετάκι τὸ διάβηζε κι' οἱ ἄλλοι σκυμμένοι ἀπάνω του προσπαθοῦσαν νὰ δοῦνε τὰ γράμματα, πέρασε ἀπ' τὸ νοῦ μου ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ, ποὺ σπᾶ-

νια ἀκούει κανεὶς παρόμοιες στὴ ζωῆ.

Τὴν πρώτη μέρα ποῦ, ἔδω κι' ἓνα χρόνο τώρα, πῆγα στὸ Σανατόριο, ἔταν, κουρασμένη ἀπ' τὸ ὄρθο ξαπλώθηκα στὸ κρέββατι, ποὺ ἀκόμη δὲν τὸ ἄφισα, ἄκουσα ἀπ' τὸ πλαγινὸ δωμάτιο μιὰν εὐγενικιά καὶ λυπητερὴ φωνὴ νὰ λέη στὴ νοσοκόμα: «Φωφώ, εἶναι μεγάλο τὸ κερτσάκι ποὺ ἦρθε τώρα;» Πολλὲς νύχτες ἔπειτα, ἔταν ξυπνοῦσα κάποτε γιὰ λίγα λεπτά, ἢ ἴδια φωνὴ ἀπ' τὸ πλατὺνὸ δωμάτιο ἔφτανε ὡς ἔμένα παραπονεάρα πάντα καὶ διακομμένη· «Ἀχ! Ἀχ, Θεέ μου, ἀχ!» Ὁ δυνατὸς βήχας τὴν ἔκανε νὰ παύῃ καὶ ὑστερ' ἀπ' τὸν κρότο ποὺ ἔκανε τὸ φτυστήρι ἔταν χτυποῦσε πάνω στὸ τραπέζακι τῆς νύχτας, τὸ σιγανὸ κλάμα ξανάρχιζε πάλι κι' ἔφτανε ἀκόμη πρὸ σιγανὸ ὡς τὸ δωμάτιό μου. Κάποια νύχτα ἄκουσα λόγια· εἶταν μόνη τῆς καὶ βέβαια θὰ παραμιλοῦσε· πρόσεξα περισσότερο καὶ μπόρεσα νὰ ξεχωρίσω μὲς' σι' ἄλλα: «Ἀγγελέ μου, Θόδωρέ μου!» καὶ ἔπειτα «ἄχ Θεέ μου δὲν πεθαίνω νὰ ἡσυχάσω;» Καὶ πάλι ὁ βήχας ποὺ τὴν τράνταζε, τὴν ἔκανε νὰ παύῃ.

— «Δὲ μὲς λές, Φωφώ, ρώτησα τὴ νοσοκόμα, τί ἔχει ἢ κυρία ποὺ εἶναι στὸ διπλάνο δωμάτιο καὶ στενάζει ὁλοένα;»

«Ἄ! ἢ κακμοῖρα, εἶναι δυστυχισμένη· δὲ διάβασες τίς ἐφημερίδες γιὰ τὴν αὐτοκτονία ποὺ ἔγινε ἀνήμερα τῶν Βαλῶν; Ἐἶταν ὁ ἀντρας, ἓνας ἀξιωματικὸς, ποὺ μόλις ἔμαθε ἀπ' τοὺς γιατροὺς τὴ θέση τῆς γυναίκας του, αὐτοκτόνησε στὸ δωμάτιό της. Ἐπειτα τὴν ἔφεραν αὐτὴν ἔδω καὶ τώρα ἔχει γίνει νευρασθενική καὶ ἔλο κλαίει καὶ τὸν φωνάζει».

— «Τί δυστυχία!»

Σὲ λίγες μέρες, ἔταν περνοῦσα ἔξω ἀπ' τὸ δωμάτιό της, τὴν εἶδα, κ' ἢ εἰκόνα της, ἂν καὶ σδυμένη κάπως, δὲ μὲς ἔφυγε ἀκόμα ἀπ' τὴ μνήμη μου. Προχωροῦσε πρὸς τὸ παράθυρο, καὶ ἔσκυβε πρὸς τὰ μπρῶς, κίνοντας ἔτσι κείνον ποὺ τὴν ἔδλεπε νὰ θυμηθῇ τὴν Αὐτοκράτειρα Ἐλισάβετ, ὅπως τὴν περιγράφει ὁ Χρηστομάνος στὸ βιβλίο του. Φοροῦσε μαῦρα, εἶταν μελαψή, ψηλὴ καὶ ἀδύνατη καὶ ξεχωρίζε κανεὶς στὴ μορφὴ της μιὰ λεπτότητα κ' εὐγένεια.

Ἄλλη μιὰ μέρα, καθὼς γύριζα ἀπὸ τὴ βεράντα στὸ δωμάτιό μου, εἶδα μιὰ μαυροντυμένη κυρία νὰ προχωρῇ πρὸς τὸ εἰκονοστάσιο· σταμάτησε μπρῶς στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας, ἀκούμπησε τὸ πρόσωπό της ἀπάνω καὶ ξέσπασε σὲ ἀναφυλλητά... Ἐἶταν ἢ γειτόνισσά μου.

Συνεῖθισα σιγὰ-σιγὰ τὰ κλάματά της καὶ τὰ παραπονά της καὶ δὲ μὲ λυπεῖσαν πιά τόσο· οἱ περίπατοι ποὺ ἀρχίσα νὰ κάνω μ' ἔδιωχναν ἀπ' τὸ δωμάτιό μου κ' ἔτσι, ἂν καὶ τὴν παρακολουθοῦσα μ' ἐνδιαφέρο, δὲ μὲς τραβοῦσε πιά ὅπως πρὶν τὴ συμπόνια.

Σὲ καμμιά δεκαριά μέρες ἢ μαυροντυμένη κυρία ἔφυγε· δὲ μπορούσε νὰ φάη τίποτα καὶ θὰ πήγαινε σὲ μιὰ στομαχολογικὴ κλινική, στὴν Ἀθήνα· ἔβραμε ἔλοι πὼς δὲ θὰ ζοῦσε καὶ ἔταν ἀποχαιρετώντας τη,

τῆς εὐχρηθῆκαμε «καλὴν ὑγεία», καταλαβαίναμε καλὰ πόσο λίγο θῆταν ἡ εὐχὴ μας.

Τὸ ἴδιο βράδι: στὸ τραπέζι ὁ γιατρός μᾶς εἶπε πὼς θὰ ἔρχτανε τὴν ἄλλη μέρα τὸ παιδάκι τῆς κυρίας αὐτῆς, ἕνα ἀγοράκι ἑντεκα χρόνων. «Ἡ καυμένη, δὲν τὸ ξέρει πὼς εἶναι ἀρρωστο, γιατί εἶταν αὐτοκτόνησε ὁ ἀντρας τῆς στὴν Κρήτη, αὐτὸ εἶταν ἐσωτερικὸ στὸ σχολεῖο κ' ἐκεῖ νομίζει πὼς εἶναι ἀκόμη», μᾶς εἶπε κι' ἐμείναμε μ' ἀνοιχτὰ στόματα στὸ ἀκουσμα τῆς παράξενης αὐτῆς ἱστορίας.

Τὸ παιδάκι ἦρθε: εἶταν ντροπαλὸ, λίγο χλωμὸ, καλοντυμένο καὶ θυμᾶμαι πὼς φοροῦσε στὸ χέρι ἕνα ρολόφι βραχιόλι. Ἐπειδὴ δὲν εἶχε ὄρεξη γιὰ φαγητό, τὸ ρωτοῦσε ὁ γιατρός: «γιατί δὲν τρῶς;» — «Δὲ μ' ἀρέσει τὸ φαγητό». — «Τί σ' ἀρέσει; τὰ μακκρόνια;» — «Ὅχι». — «Τὸ ψητό;» — «Ὅχι». — «Ἀλλὰ τί λοιπὸν θέλεις;» Κι' αὐτὸ σιγανὰ καὶ ἀργά, μὲ κατεδαμμένα τὰ μάτια, ἀπάντησε: «κεφτέδες». Κι' ἀπὸ τότε οἱ κεφτέδες σερβίρονταν συχνὰ στὸ τραπέζι γιὰ χάρη τοῦ μικροῦ. Μιλοῦσε λίγο καὶ ντροπέτανε ὄλους, ἐμᾶς τὰ κορίτσια δὲ μᾶς κοίταζε ποτὲ στὰ μάτια καὶ ἔταν τοῦ μιλούσαμε κοκκίνιζε.

Σιγὰ-σιγὰ ἐπῆρε θάρρος: ἔγινε πρὸς ὀμιλητικὸς, ἀρχισε νὰ παχαίνει καὶ νὰ παίρνῃ τὸ χρῶμα τῆς ὑγείας: καὶ δὲν εἶταν ἀνάγκη πιά νὰ ἔχη κεφτέδες γιὰ νὰ τρῶν, εἶχε τόση ὄρεξη ποὺ ἔτρωγε περισσότερο ἀπὸ μᾶς τοὺς μεγάλους. Σ' αὐτὸ συντελοῦσαν τὰ τρεξίματά του γιὰ νὰ πιάσῃ πεταλοῦδες μὲ μιὰν ἀπόχη ποὺ παράγγειλε καὶ τοῖσπεραν ἀπ' τὴν Ἀθήνα. Τώρα πλησίαζε περισσότερο ἐμᾶς τὰ κορίτσια ἀπ' τοὺς ἀντρες, μᾶς ἔκανε ὄλες τὶς χάρες καὶ ἔμα πῆγαινε περίπατο, δὲν ξεχνούσε νὰ μᾶς φέρῃ λουλούδια.

— «Αὐτὸς ὁ μικρὸς ὄλο στὰ δωμάτια τῶν κοριτσιῶν βρῖσκαται εἶναι ἐρωτευμένος μ' αὐτές», εἶπε μιὰ μέρα γελώντας ὁ γιατρός στὸ βοηθό του, μπρὸς στὸ μικρό. Αὐτὸ τὸν πείραζε στὸ φιλότιμο καὶ ἦρθε στὸ δωμάτιό μου γιὰ νὰ παραπονεθῇ. — «Ἄκου: νὰ μοῦ πῆ πὼς σὰς ἔχω ἐρωμένες!, ἔλεγε φουρκισμένος — καὶ δὲ μὲ μέλει γιὰ τίποτα ἄλλο παρὰ ποὺ μὲ πρόσβαλε μπρὸς στὸν κ. Τ.» (τὸ βοηθὸ τοῦ γιατροῦ).

— «Ποῦ εἶναι ἡ μαμά σου κι' ὁ μπαμπᾶς σου; τὸν ρώτησε μιὰ μέρα ἕνας ἀρρωστος.

— Στὴν Ἑλβετία: ἔπαθε ἡ μαμά μου φαρυγγίτιδα κ' ἐπῆγε γιὰ νὰ γίνῃ καλά».

Κάποιο πρωτὸ ξύπνησε λυπημένος. — «Τί ἔχεις θανατάκη;» — «Εἶδα στὸν ὕπνο μου τὴ μαμά μου», ἀπάντησε μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια. — «Σ' ἀγαποῦσε ἡ μαμά σου;» — «Πάρα πολὺ: ἐπειδὴ μ' ἀρεσαν οἱ κεφτέδες μούφτανε μόνη τῆς καὶ δὲν ἄφινε τὴν ὑπερήτρια». — «Ἐ, πάλι θὰ τὴν ξαναἰδῆς». Δὲν ἀπάντησε, παρὰ βυθίστηκε σὲ σκέψη καὶ νόμιζε κανεὶς πὼς ἀπ' τὰ βλέμματά μας ποὺ διασταυρώνονταν καταλάβαινε καὶ τι ἀπ' τὴ δυστυχία ποὺ τὸ περικύκλωνε.

Ἀπὸ τοὺς πρώτους μῆνες ἔγινε σοφός: ἔτσι τοῦλάχι-στο τοῦ λέγαμε ὄλοι: ἔμαθε πὼς ἔπρεπε νὰ φεύγῃ ἀπ'

τὸ σαλόνι, ὅταν ἀρχίζαν εἰς μέγαλο: κουβέντες ποὺ δὲν εἶταν γι' αὐτόν: ἀπ' τὶς συζητήσεις μας μὲ τοὺς γιαιτρούς, ἔμαθε ὄλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἀρρώστειας μας, πότε εἶναι φόβος νὰ πεθάνῃ κανεὶς, πότε ἔχει ἐλπίδα νὰ γείνῃ καλά, τί διαφέρουσε οἱ ρόγχοι ἀπ' τοὺς τριγμούς, πόσες βλάβες καὶ πόσα καλά μπορεῖ νὰ φέρῃ μιὰ ἀμόπτυση καὶ ὄλες τὶς λεπτομέρειες τῆς ἀρρώστειας ποὺ κατὰστρεψε τὸ σπῆτι του.

Κάθε βράδυ στὶς δέκα, ἔταν περνοῦσα ἀπ' τὸ δωμάτιό του γιὰ νὰ τοῦ πῶ «καληνύχτα», τὸν ἔδλεπα ξαπλωμένο στὸ κρεβάτι του μ' ἕνα βιβλίον στὸ χέρι καὶ μὲ τὸ θερμόμετρο στὸ στόμα νὰ διαβάσῃ, ὅπως ἔδλεπε πὼς ἔκαναν εἰς ἄλλοι, μ' ἕνα ὕφος τέτοιας σοβαρότητας ποὺ δὲ μπορούσε κανεὶς, βλέποντάς τον, νὰ μὴ γελᾶσῃ.

Ἐνα μεσημέρι, καθὼς γύριζα ἀπ' ἔξω, τὸν εἶδα νὰ βγαίνει ἀναμμένος ἀπ' τὸ δωμάτιό μου. — «Τί ἔπαθες θανατάκη;» — «Νά, αὐτὴ μέρα—ἐννοοῦσε τὴ συντροφισσά μου—θέλει νὰ μοῦ πάρῃ τὴν πεταλούδα ποὺ ἔπιασα: λέει πὼς αὐτὴ τὴν πρωτοεἶδε, ἐνῶ ἐγώ, πρὶν νὰ μοῦ πῆ τίποτα, ἔτρεξα γιὰ νὰ τὴν πιάσω».

— «Αὐτὸ δὲν ντρέπεστε νὰ μαλλώνετε γιὰ τέτοια μικροπράγματα; Ἐστὸ ποὺ εἶσαι κύριος, πρέπει νὰ τῆς τὴ χάρισης». Δὲν ἀπάντησε: σὲ λίγο ἔρχεται μὲ τὸ ἴδιο ὕφος καὶ πετάει ἕνα κομμάτι χαρτί στὸ τραπέζι: τὸ πῆραμε ἐγὼ καὶ ἡ συντροφισσά μου — τὸ ἀρρωστο κοριτσάκι ποῦμενε στὸ ἴδιο δωμάτιο μὲ μένα καὶ ποὺ δὲν ὑπάρχει: πιά — καὶ τὸ διαβάσαμε: «Δὲ θέλω νὰ μοῦ μιλήσῃς. Ἀθανάσιος Χ.», ἔγραφε καὶ μᾶς ἔκανε νὰ σκάσουμε στὰ γέλια.

Πολλὲς φορές πηγαίναμε μαζὺ περίπατο: μοῦ μιλοῦσε συχνὰ γιὰ τὴ μαμά του καὶ τὴν ἀγάπη ποὺ τοῦ εἶχε: ἔταν εἶταν μικρός, μοῦ ἔλεγε, τοῦ εἶχε χαρίσει: καὶ μιὰν ἀδερφοῦλα, μὰ πέθανε ὅταν εἶταν μωρὸ ἀκόμη, κι' ἀπὸ τότε ἡ μαμά του εἶταν πάντα ἀρρωσταίρα. «Ποῖός ἔχει πότε θὰ τὴν ξαναἰδῶ!» μεῦλεγε μὲ μιὰ πίκρα ζωγραφισμένη στὸ ροδοκόκκινο προσωπάκι του—«εἰς βασιτάω πιά νὰ εἶμαι μακρὸύ τῆς».

Μιὰ μέρα μάθαμε πὼς ἡ μητέρα του εἶχε πεθάνει: ὕστερ' ἀπὸ ἕνα μῆνα ἀπότου ἔφυγε ἀπ' τὸ Σχνατόριο κι' ἀπὸ τότε ἀίστανθήκαμε ὄλοι: κάποια ξεχωριστὴ συμπάθεια γιὰ τὸ παιδί αὐτό, ποὺ ἀπὸ τόσο μικρὸ ἔπρεπε ὄλεμόναχε νὰ πολεμήσῃ ἐνάντια στὴ Μοῖρα, χωρὶς νάχη γι' ἀποκοῦμπι τὰ γόνατα τῆς μάννας: Κι' ἔταν, γερὸ πιά, ἔφυγε σὲ λίγους μῆνες ἀπ' τὸ Σχνατόριο, μὲ κάποιον ἰδιαιτέρη συγκίνηση τὸ παρακολουθήσαμε ἔταν, ἀπάνω στὸ μουλᾶρι, κατέβαινε ἀπ' τὸ βουνό, ὡς ποὺ χάθηκε πιά ἀπ' τὰ μάτια μας.

Δὲ μᾶς ἔγραφε παρὰ τὰ λίγα αὐτὰ λόγια τὴν ἡμέρα τῆς πρωτοχρονιάς, ποὺ δὲ μᾶς πληροφαιροῦσαν οὔτε ποὺ ἔμενε, οὔτε ἂν εἶταν ἀκόμη καλά.

Τώρα τελευταία ὁ γιατρός μᾶς εἶπε πὼς τὸν εἶδε στὴν Ἀθήνα: «Ἐχει σοβαροποιθῆ—μᾶς ἔλεγε—πηγαίνει πρωτὸ κι' ἀπόγεμα περίπατο στὸ Ζάππειο μ' ἕνα μπαστουνάκι: στὰ χέρια. Οἱ συγγενεὶς του, ὅπως

τούς εἶπα, δὲν τὸ ἔστειλαν στὸ σχολεῖο, ἀλλὰ μένει σ' ἕνα σπίτι οἰκέτροφορὸς κ' ἕνας δάσκαλος τοῦ κάνει πού καὶ πού μαθήματα. Δὲν εἶναι τόσο παχύς, ὅπως ἐδῶ, εἶναι ὅμως πολὺ καλά».

— «Γιατί δε μᾶς γράφει; τὸν ρωτήσατε;»

— «Αἱ... ναί. Μοῦ εἶπε πὼς φοβάται μήπως τοῦ ἀπαντήσετε καὶ δὲ θέλει νὰ μάθουνε πὼς εἶταν ἐδῶ».

— «Γιὰ τοὺς γονεῖς του ἔμαθε τίποτα;»

— «Ὅχι· τὸ περίεργο εἶναι πὼς οὔτε ρώτησε ποτὲ γι' αὐτούς· ἢ θεῖα του πού μοῦ τὸ ἔλεγε, ὑποθέτει πὼς τῷ χειρὶ καταλάθει καὶ φοβάται νὰ ρωτήσῃ, μήπως τοῦ τὸ βεβαιώσουνε»...

ΣΕΜΝΗ ΠΑΠΑΣΗΥΡΙΑΟΥ

ΜΙΑΣ ΝΥΧΤΙΑΣ ΑἴΓΥΠΤΙΑ

1

Θεέ, πού ποτέ μου δὲν πίστεψα, ἀπόψε ἔρχομαι νὰ καταφύγω σὲ Σένα. Ἡ νύχτα εἶναι κατάμυση καὶ τὰ σύγνερα μιᾶς ἀπέραντης ἐρημιᾶς σέρπουν ἀπάνου μου. Μὰ τὰ χέρια μου εἶναι ἄδεια καὶ μάταια ὁ βωμός σου θὰ προσμένῃ τὸ συνηθισμένο του δῶρο.

Ὅλο τὰσήμερι καὶ χρυσάφι τῆς ψυχῆς, πού Ἐοῦ—τώρα τὸ νοιώθω—μοῦ χάρισε, τὰ σπατάλεσα ἀνάμελα ἔξω ἀπὸ τὸ ναὸ Σου, καὶ τώρα πιά, δὲ μοῦ μένει τίποτα ἄξιον νὰ σοῦ προσφέρω γιὰ ξαγορά— μήτε ἢ καρδιά μου.

Ὅλο καὶ πιὸ κάτω σκύβω ντροπισμένος, γιατί νοιώθω νὰ ἰλιστροῦν ἀπάνου μου γαληνὲς οἱ ματιές σου σὰν τίς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου πάνου ἀπ' τὴν παγωμένη θάλασσα. Εἶσαι τόσο καλός! Νὰ, Σοῦ ἀπιθῶνω στὰ πόδια δ,τι ἔχω—ἕνα κουρέλλι ἀπ' τὸ μεγάλο μου Πόνο.

Δέξου το, Πανάγαθε, καὶ σύ, ἂ θέλῃς, θὰ τὸ κάνης νὰ γίνῃ χρυσάφι.

2

Μὲ πότισες μὲ ὕδα τὰ μάγια τῆς Ζωῆς καὶ μὲ ξανάνιωσε; λουζοντάς με στὸ ἀθάνατο νερὸ τῆς ὁμορφιάς σου; Εὐλογημένη νᾶσαι.

Σάν ὄριμος γλυκόχυμος καρπός, κάθε σου χάρη ἔπεσε πάνου μου. Πλούσια τῆς νιότης σου τὰ δῶρα ξεχείλισαν ἀπ' τὴν ἀγκαλιά μου καὶ μέσ' ἀπὸ τὰ δάχτυλα καὶ τὰ σκόρπισα πρόσχαρος σ' ὅλον τὸν κόσμον πὰ στὰ φτερά τοῦ στίχου μου. Κ' ἢ πιὸ μικρὴ κλωστή τοῦ εἶναι μου φούσκωσεν ἀπ' τὸ ροδόσταμα τῆς ἀγάπης σου.

Τώρα, βουλήθηκες νὰ στρέψῃς ἀλλοῦ, ἀπὸ μένα, τὸ ζωογόνο της ποτάμι. Μὰ τὴ θύμησιν τῆς περασμένης σου καλοσύνης ποιός μπορεῖ νὰ μοῦ τὴ σβῆσῃ;

Ὁ πιστὸς στρατοκόπος, πού σύγκορμος ἀναγάλλασεν ἀπ' τὴν λιακάδα μέρες δολάκερες, δέχεται ἀγόγγυστα τὴ μπόρα καὶ λέει γονατισμένος: «Εὐλογημένον νᾶσαι, Θεέ μου, πού τόσον καιρὸ, μὲ ἄφινες νὰ χαρῶ τὸν ἥλιο Σου».

ΚΩΣΤΑΣ ΚΟΝΤΟΣ

ΛΙΟΥΜΝΙΤΣΩΤΙΚΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

Γιὰ τοὺς Κουτσόβλαχους πολλὰ ἔχουν γραφτῆ καὶ τελευταῖοι, ὅσο ξέρω, ἔγραψαν γι' αὐτούς οἱ Wace καὶ Thompson, πού τοὺς παραξέχονται γιὰ φυλὴ νομαδική, γι' αὐτὸ καὶ τιτοφόρησαν τὸ βιβλίον τους «The Nomads of the Balkans». Μὰ ὅσα νέα καὶ ἀνπροσβέτη καὶ αὐτὸ τὸ βιβλίον συντελεστικὸ γιὰ τὸ γνῶρισμα τοῦ συγγενικοῦ μας αὐτοῦ λαοῦ, ἢ ἀπόστασις ὡς πού νὰ καλογνωριστῆ μένει πάντα πολὺ μεγάλη.

Τελευταῖα μένοντες ἔξω ἀπὸ ἕνα δολάχιον χωριὸ κοντὰ στὰ σύνορα, τὴ Λιούμνιτσα, θέλησα κ' ἐγὼ νὰ γνωρίσω λίγο τὴ γλώσσα του καὶ τὰ συνήθεια του καὶ σὲ μερικὲς κλεφτὲς ὥρες πού κατέβαινα κάτω στὸ χωριὸ κοντὰ σὲ ἄλλα σημεῖωσα καὶ τὰ ὀνόματα πού δημοσιεύονται ἐμπέρα.

Ἀπ' αὐτά, ὅσα εἶναι ὀνόματα ἀντρῶνε θὰ ἐρισκονται δέβαια, πρὸ πάντων τὰ παρανόματα, στοὺς ἐκλογικὸς κατὰλόγους καὶ τᾶλλα ἐπίσημα βιβλία τῆς περιοχῆς ἐκείνης, ἀλλὰ παραμορφωμένα καὶ ὄχι ὅπως τὰ πῆρα ἴγῳ ἀπὸ τὸ στόμα τῶν κατοίκων, καὶ γι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἄσκοπο νὰ ξαναδοθοῦν.

Δυστυχῶς βαφτιστικὰ πολὺ λίγα μόνο μπόρεσα νὰ καταγράψω καὶ οὔτε μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω ὅπως ἤθελα καὶ ὅσο εἶταν μπορετὸ τὴ σημεῖωσα, ἐξὸν ἀπὸ λίγα, τῶν παρανομάτων καὶ τὰ πρωτότυπα τῶν βαφτιστικῶν. Ἀλλὰ ἐδῶ περιορίζομαι στὸ νὰ δώσω τοὺς τύπους μόνο καὶ τίποτα περισσότερο.

Γιὰ τὸ τί χρειάζονται τώρα τὰ ὀνόματα τούτα—ὅταν ἐρμηνευθοῦν, κίολα, ἐννοεῖται, καὶ ὄχι ἔτσι ξερά, δὲν πιστεύω νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ δοθῇ ἐξήγησις. Γνωστὸ εἶναι ὅτι γιὰ τὸ γνῶρισμα τοῦ κάθε λαοῦ, λοιπὸν καὶ τῶν Κουτσόβλαχων, εἶν' ἕνα στοιχεῖον ἀπαραίτητο καὶ ἡ γνώσις τῶν ὀνομάτων, κ' ἔφτανε αὐτὸς ὁ λόγος γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ καὶ τὸ μάζεμα τούτων ἐδῶ. Ἀλλὰ ἐμένα καὶ ἄλλος λόγος μὲ παρακίνησε νὰ τὰ μαζέψω, ὁ ἀκόλουθος.

Ἀπὸ πολλὰ χρόνια ἔχω σκεφτῆ νὰ κάμω μιὰ συναγωγὴ, κατὰταξιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν νεοελληνικῶν ὀνομάτων, κυρίως τῶν ἐπιθέτων (παρανομάτων), ἀλλὰ ὡς σχετικῶν μὲ μεγάλο μέρος αὐτῶν καὶ τῶν βαφτιστικῶν. Ὁ Μπούτουρας μ' ἐπρόλαθε κ' ἔκαμε μιὰ τέτια ἐργασία γιὰ τὰ βαφτιστικὰ*, πού εἶναι:

* Ἀθανασίου Χ. Μπούτουρα. «Τὰ Νεοελληνικὰ κύρια ὀνόματα ἱστορικῶς καὶ γλωσσικῶς ἐρμηνευόμενα». Ἐν Ἀθῆναις 1912. — Ὅσο ξέρω, γιὰ τὸ ἔργον αὐτὸ ἐξὸν ἀπὸ μιὰ σύντομην κρίσιν τοῦ Ν. Βέη στὰ «Βυζαντινὰ χρονικά» ἔχουν γραφτῆ παρατηρήσεις ἀπ' τὸ Φ. Κοικουλέ στη Byz. Zeitschr. καὶ ἀπ' τὸ Σουλπ. Κυριακίδην στὸ «Δελτίον τῆς Λαογραφίας». Κοντὰ σ' αὐτὲς — τοῦ Κοικουλέ δὲν τις ἔχω ἴδῃ ἀκόμη, ἀλλὰ τις εἶχε ὑπ' ὄψιν του ὁ Κυριακίδης — ἴσως προσθέσω λίγες ἀκόμη λεπτομερειακὰς σὲ κατοπινὸ φύλλον τοῦ «Νουμά».

ως πηγή ύλικου προπάντων,—χωρίς όμως δυστυχώς να γλυτώνη τὸν ἔρευνητὴ ἀπὸ φάξιμο γιὰ βαφτιστικά καὶ σ' ἄλλες πηγές προγενέστερες ἢ στὰ διάφορα ἑλληνικά μέρη ἄμεσα—πολὺ χρήσιμη γιὰ τὸ ζήτημα τῶν ἐπιθέτων. Τὸ ζήτημα τοῦτο τῶν ἐπιθέτων ποὺ δὲν τὸ περιλάβε στὴν ἐργασία του ὁ Μπούτουρας τὸ ἔχω ἀρχίσει, ὅπως καὶ τὸ μάζεμα τοῦ ὕλικου παράλληλα, ἀπὸ πέρι τοῦ Μάη**, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν μπόρεσα νὰ ἐργασθῶ σ' αὐτὸ τὸ διάστημα οὔτε δυὸ μῆνες σωστῶς. Καὶ εἶναι τόσο ὁ ὄγκος τῆς ἐργασίας, ὥστε τὸ σύνολό τῆς θάρσῃ πολὺ νὰ φανῇ. Γιατὶ δὲν εἶναι μόνο τὸ ζήτημα, ποὺ ἀπαιτεῖ ὄχι μόνο ἱκανότητα καὶ γνώσεις, ἀλλὰ καὶ ψαξίματα δίχως τέλος, μόν εἶναι καὶ τὸ μάζεμα, ποὺ εἶναι ἴσως καὶ τὸ δυσκολώτερο μέρος τῆς δουλειᾶς. Ἐχῶ τώρα συναγμένους ἴσα μὲ δέκα πέντε χιλιάδες διαφορετικούς τύπους ἐπιθέτων (πρωτότυπα, παραλλαγές, καὶ λογῆς ὑποκοριστικά καὶ σύνθετα), μὲ μὲν φαίνεται πὼς οὔτε τὸ μισὸ τοῦ ὅλου ὕλικου δὲ θ' ἀντιπροσωπεύη αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς.*** Γιὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος τῶν σύγχρονων ἐπιθέτων ἢ καλύτερη πηγὴ θὰ εἶταν τὰ δελτία τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς στὸ παλαιὸ θεσίλειο, ὅπου θὰ βρίσκονταν μαζί καὶ τὰ βαφτιστικά, ἀντρίκια καὶ γυναίκεια, ὄχι βέβαια ὅλα ὅπως λέγονται ἀκριβῶς, ἀφοῦ δὲν τὸ ἐπιτρέπει ἡ καθαρεύουσα, ἀλλὰ ἴσως ἀρκετὸ μέρος των. Ἄλλὰ ἐξὸν ποῦ, ἂν ὑπαρχαν τὰ δελτία αὐτά, θὰ εἶταν ζήτημα ἂν θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτραπῇ τὸ μεταχειρισμὰ τους, δταν ρώτησα κάποτε νὰ μάθω τί γίνονται, ἔλαβα τὴν ἀπάντησιν ὅτι ὕστερ' ἀπὸ τὸν καταρτισμὸ τῆς στατιστικῆς «κατεστράφησαν διὰ τοῦ πυρὸς». Δὲν ξέρω μόνο, τί νὰ γίνονται τὰ δελτία τῆς ἀπογραφῆς στὶς νέες χώρες. Κι ἀφοῦ λείπει ἡ μεγάλη αὐτὴ συγκεντρωτικὴ πηγὴ ἢ δὲν εἶν' εὐκόλο νὰ χρησιμοποιηθῇ, ἂν τυχὸν ἕνα μέρος τῆς δὲ λείπει, δὲ μένουν ὡς πηγές παρὰ οἱ σκορπισμένοι ἐπίσημοι κατάλογοι, ἐκλογικοί, στρατολογικοί, μητρώα, μαθητολόγια, ὑπαλληλικοί κλπ., οἱ «Ὀδηγοὶ» τοῦ Ἰγγλέση κλπ., οἱ ἐφημερίδες, πρὸ πάντων «τῆς Κυβερνήσεως», καὶ γιὰ τὰ παλαιότερα ὀνόματα κάθε νεοελληνικὸ βιβλίον ἀπὸ τὸ χρονολογικὸ σημεῖο ποὺ θὰ ὀρίσουμε ὡς ἀρχὴ τοῦ νεοελληνισμοῦ, ὅλη δηλ. ἢ

** Στὸ μεταξὺ ἀπὸ βιβλιογραφία καταχωρισμένη ἀπ' ἴδον καθηγητὴ κ. Ν. Πολίτη στὴν «Ἐπιστημ. Ἐπετηρίδα» τοῦ ἔθν. Πανεπ. τοῦ 1909—1910 ἔμαθα τὴν ὑπαρξὴ τοῦ βιβλίου τοῦ Διον. Μαρκόπουλου «Ἑλληνικὴ ὀνοματολογία» ἐκδομένου στὴ Σμύρνη ἀπὸ τὰ 1909, ποὺ περιλαμβάνει στὴν ἐξέτασή του καὶ τὰ ἐπιθέτα. Ἄλλὰ τὸ βιβλίον τοῦτο ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν Ὀμηρὸν πραγματεύεται τόσο γενικὰ τὸ θέμα, λέει τόσο λίγα πράγματα γιὰ τὰ νεοελληνικά ἐπιθέτα, τόσο λίγο ὕλικὸ παρουσιάζει καὶ τόσο λίγο ἐπιστημονικὸ εἶναι ὥστε διόλου περιττὴ δὲν κάνει τὴ δική μου ἐργασία. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶδα ἀργότερα ὅτι τὸ ἀναφέρει καὶ ὁ Μπούτουρας.

*** Γιὰ σύγκρισιν ἀναφέρω ὅτι οἱ τύποι τῶν βαφτιστικῶν τοῦ Μπούτουρα τὸ βιβλίον δὲν εἶναι οὔτε τέσσαρις χιλιάδες.

νεοελληνικὴ φιλολογία καὶ ὄχι μόνο τὰ βιβλία ποὺ περιέχουν εἰδικές συλλογές ἐπιθέτων, ὅπως τοῦ Α. Μηλιαράκη γιὰ τὴν Ἄντρο ἢ τὸ «Ἑλληνομνημόνων» τοῦ κ. Σ. Δάμπρου ἀπ' τὸ Καστελλόριζο κτλ. κτλ. Γι' αὐτὸ εἶπα ὅτι τὸ σύνολο τῆς ἐργασίας θάρσῃ νὰ φανῇ.

Λοιπὸν ἐπειδὴ γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ὄγκου αὐτοῦ τῶν νεοελληνικῶν ἐπιθέτων πολὺ περισσότερο παρὰ τῶν βαφτιστικῶν εἶναι χρειάζομενη ἢ γνώση τῶν ὀνομάτων τῶν συγγενικῶν καὶ συνοίκων καὶ τῶν γειτονικῶν λαῶν, δηλαδὴ τῶν Ἀρβανικῶν, τῶν Βλάχων καὶ Ρουμάνων, τῶν Τούρκων, τῶν Νοτιοσλαβῶν καὶ τῶν Ἰταλῶν, ὅπως καὶ ἡ γνώση τῆς γλώσσας ὧν αὐτῶν, γι' αὐτὸ τὸν πρόσθετο λόγο, γιὰ νὰ μὲν χρησιμεύουν δηλ. στὴν προσωπική μου ἐργασία, μάζεψα κι αὐτὰ τὰ Λιουμνιστικὰ ὀνόματα.

Ὅτι εἶναι χρήσιμα καὶ πρέπει νὰ συνεξεταστοῦν μπορεῖ νὰ δειχθῇ ἀμέσως, ἂν ἀναφέρω ἐδῶ ὅτι στὰ ἀντρίκια βαφτιστικά βρίσκεται π.χ. τὸ ὄνομα Votsi, ποὺ εἶναι ἴσως τὸ ἴδιον—δὲν ξέρω ἀκόμη νὰ πῶ σωστά—μὲ τὸ νεοελληνικὸ ἐπίθετο Βότσης, τὸ Kuzo, τὸ Tasso, Tziko, Lazo κλπ. καὶ στὰ ἐπιθέτα τὸ Tsatso, τὸ Rota, Tzoga, Rénti, Péngo κτλ., ποὺ συνηχοῦν μὲ τὰ νεοελληνικά Τσάτσος, Ρώτας, Τσόγγος, Ρέντης, Πέγγος.

(Στάλλο φύλλον τελιώνει)

I. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΜΟ

κ. Στ. Νικ. Σὰ δὲν τρέπεται! Τὸ πρῶμα ἐγὼν' εἶσι: Στὸ γραφεῖο τοῦ Ρήγα Γκόλφη, μ-προστά στὸν Γκόλφη καὶ στὸν Πάνο Ταγκόπουλο ὁ κ. Ποριώτης εἶπε στὸν ἐκδότη τοῦ «Νουμά»: «Θέλω ν' ἀπαντήσω στὴν αἰσθητικὴ μελέτη τοῦ Ἄλχη Θρούλου γιὰ τὴν Ροδόπη μου μὰ δὲν τὸ κάνω, ἂν πρῶτα ὁ «Νουμάς» δὲν υἰοθετήσῃ τὴ μελέτη του». Ὁ ἐκδότης τοῦ «Νουμά» τοῦ εἶπε πῶς δὲν ἔχει καμιά δυσκολία γιὰ τὴν ἄσκησιν αὐτὴ υἰοθεσία κ' εἶσι γράφτηκα τὸ σχετικὸ παραγραφάκι στὸ περασμένον φύλλον. Ὁ ἐκδότης τοῦ «Νουμά» εἶπες νὰ μὴν εἶναι, βλέπεις, οὔτε ψεύτης, οὔτε κουτοπόνηρος, οὔτε ζηλόφθονος. Τίποτ' ἄλλο.—κ. Ἄ ρ χ ι μ ἦ δ η. Δίκιο ἔχεις. Ὑπάρχουν μεταφραστές καὶ μεταφρατζήδες. Καθὼς, πολὺ σωστὰ λές, «στους πρώτους μποροῦνε νὰ καταταχθοῦν ὅσοι ὄχι μόνο τὴ λέξη μὰ καὶ τὸ νόημα καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ ἔργου, εἶναι ἱκανοὶ νὰ ποδοῦσονται. Καὶ τέτοιοι, ἀπὸ τοὺς πρώτους πρώτους μάλιστα, ὁ κ. Ἀλεξ. Πιάλλης, ὁ Κ. Χατζόπουλος, ὁ Κ. Κιτσαῖος. Οἱ δεύτεροι, οἱ μεταφρατζήδες, μόνο στὴ λέξη προσέχουν καὶ τὴν ψυχὴ τὴ στέλλουν κατὰ διαόλου. Αὐτοὶ 'νοι ἱκανοὶ καὶ τὸ Μολιέρο ἀκόμα νὰ σοῦ τὸν κάνουν ἀδιάβαστο». Μήπως δὰ δὲν ὑπάρχουνε σὰ τυπογραφεῖα καὶ οἱ ἀραδατζήδες, ποὺ μόνο ἀράδες εἶναι ἱκανοὶ νὰ στοιχειοθετοῦν κ' εἶναι ἀνίκανοι κ' ἕναν τίτλο τῆς προκοπῆς νὰ σκαρῶσουν;

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΛΑΪ' ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

3.—

Στὸ βιβλίο μας σκυμένοι σοβαροί,
Κάθε βράδι μελετοῦμε γὼ καὶ κείνη,
Μιά ἰδέα τῆς ἐβάλλθηκε γερή
— Τὸ πιστεύετε; Ζασκάλισα νὰ γίνει.

Μὴ αὐτὸ τῆς Ἀφροδίτης τὸ παιδί
Ποῦχει σύμβολο τὴν τρέλλα, τὴν ἀργία
Δαιμονίζεσαι καὶ σκάνει σὰ σὲ δεῖ
Ὅτι χάνεις τὸν καιρὸ σου στὰ βιβλία.

Καὶ τῆς ἔλεγε πὼς ἐκεῖ ποὺ κάθεται νὰν τῆς μάθει
πὼς δὲ γράφεται ὁ Ἔρωτας μ' ἄφα γιώτα, μὰ μ'
ἔφιλο, ἔρχεται ὁ Ἔρωτας καὶ τοὺς πιάνει ἀπὸ τ' αὐτὴ
καὶ τοὺς μαλώνει ποὺ χάνουνε τὸν καιρὸ τους ἔτσι
ἄδικα, καὶ τοὺς σπρώχνει νὰ φιληθοῦνε. Νά, τὸ καλύτερο
μάθημα ποὺ πρέπει νὰ μάθουν καὶ δασκαλοὺς
τους σοφοὺς, ὁ Ἔρωτας!

10

Τὸ ποίημα αὐτὸ δὲν εἶτανε καὶ τὸ μοναδικὸ ποῦ-
γραψε γιὰ τὴ Μαριάνθη. Τῆς ἔγραψε καὶ ἄλλα πολλὰ.
Ἡ ἀγάπη ποῦχε ἀρχινήσει νὰ γεννιέται στὴν ψυχὴ
τον, τοῦχε κεντρίσει τὴ φαντασία καὶ ὅ,τι δὲν ἀποκο-
τοῦσε νὰν τῆς πεί μὲ τὸ στόμα, τῆς ἔλεγε ξεδαρρα
μὲ τὰ τραγούδια του αὐτά.

Πρώτη φορὰ ποὺ ἀγαπήθηκε στὴ ζωὴ του, ποὺ
νόμιζε πὼς ἀγαπήθηκε. Τί περισσότερο ἤθελε; Τὶς
Λάουρες καὶ τὶς Βεατρίκες μόνο στὰ βιβλία τὶς βρί-
σκει κανεῖς, συλλογιζότανε. Γιὰ τὴ ζωὴ καλὲς εἶναι καὶ
οἱ Μαριάνθες. Καὶ πάνου σ' αὐτὴ τὴ σκέψη του, τὴ
λογικὴ, ἔχτιζε πύργους ἀψηλοὺς καὶ χαιρότανε τὶς ὁ-
μορφιὲς τῆς ζήσης.

Μὰ καὶ ἡ χαρὰ του αὐτὴ δὲν κράτησε πολὺ. Εἶτανε
τὸ ροιζικὸ του τέτιο, φαίνεται. Πάντα μπόδια νὰ
βρίσκει μπροστά του, πάντα μὲ φαρμάκι ἢ κάθε χαρὰ
τον ν' ἀνακατώνεται. Στὸ μεσαῖο πάτωμα τοῦ σπι-
τιοῦ, ποὺ εἶχε τὴν ἴδια ξώπορτα καὶ τὴν ἴδια αὐλὴ
μὲ τὸ κάτω πάτωμα, καθότανε ἕνας τηλεγραφητῆς μὲ
τὸ γέρο πατέρα του, ὁ Ἀναστάσης. Εἶχε καὶ δυὸ ξα-
δέρφια ποὺ πηγαίνανε στὴ Σκολὴ τῶν Εὐελπίδων
καὶ ὅταν εἶχαν ἔξοδο πάντα στὸ σπίτι του ἐρχόντουσαν.
Οἱ δυὸ εὐέλπιδες, ἀν καὶ ποζάτοι σὰν εὐέλπιδες ποὺ
εἶντουσαν, δὲν τὸ θαρροῦσανε ταπεινωτικὸ γιὰ τ' ἀ-
ξίωμά τους νὰ πειράζον καὶ τὴ Μαριάνθη, ὅταν τὴν
πετυχαίνανε στὴν αὐλὴ, ἢ καὶ ἄλλα μοδιστρονάκια
ποὺ τύχαινε νὰ πηγαίνουνε καμιά Κυριακὴ γιὰ δου-
λιὰ ἢ γιὰ νὰ δοῦν τὴν Κλαίρη, καὶ τὰ μοδιστρονά-
κια καμαρώνανε ποὺ τὰ πειράζαν οἱ εὐέλπιδες.

Καμάρωνε καὶ ἡ Μαριάνθη ὄχι λίγο. Καὶ κορίτσι

ἀπὸ ταπεινὸ σπίτι καὶ ἄμυαλο, καθὼς εἶτανε, τὸ θαρ-
ροῦσε τιμὴ τῆς νὰ τὴν ταμπολογοῦν τὰ παικάρια
ποὺ μιὰ μέρα θὰ φορούσανε χρυσὰ γαλόνια καὶ μακρι
σπαθί. Ἴσως νὰ νειρευότανε κιόλας—ποῦ δὲν πάει
τὸ κοριτσιότικο μυαλό!—πὼς θὰ μπορούσε νὰ σαγη-
νέψει κανέναν ἀπ' αὐτοὺς καὶ νὰ γίνει καὶ αὐτὴ καπε-
τάνισα μιὰ μέρα!

Ὁ Παῦλος τᾶβλεπε αὐτὴ καὶ στενοχωριότανε. Τᾶ-
λεγε τῆς Μαριάνθης, τὴ συμβούλευε.

— Μὴν κάνεις ἀστεῖα μ' αὐτούς!.. Εἶναι ξεπτασμέ-
γοι καὶ σὲ κοροϊδεύουνε.. Κοιτάνε νὰ παίξουνε μο-
ναχά...

— Καμμένε καὶ σὺ, τοῦ ἀπαντοῦσε, οἱ ἐφέελπι-
δες εἶναι καλὰ παιδιά!..

— Πρώτα πρώτα, σοῦ τῦπα τόσες φορές, ἐφέελ-
πιδες δὲ λέγονται!.. Νά, τὸ μάθανε καὶ αὐτοὶ πὼς
τοὺς λὲς ἔτσι καὶ σὲ γελάνε ἀπὸ πίσω... Μοῦ ἔδλε ὁ
ξάδερφός τους ὁ Ἀναστάσης!..

— Τὰ μοῦτρα τους νὰ γελάνε, ὄχι μένανε! τοῦ ἀ-
παντοῦσε θυμωμένη.

Καὶ χαιρότανε ὁ Παῦλος ποὺ ἡ Μαριάνθη θύμωνε.
Μὰ ὁ θυμὸς τῆς λίγο κρατοῦσε. Ὅσο νὰν τοὺς ξα-
ναϊδεῖ. Κι ἅμα τοὺς ξανάβλεπε, καὶ εἶχε πιά συνηθί-
σει νὰν τοὺς λείει καὶ εὐέλπιδες, ξανάρχιζε τὰ χάχανα
μαζί τους καὶ δὲν εἶχε νουὸ οὔτε γιὰ Παῦλο, οὔτε γι'
ἄλλο τίποτα.

Συνέβηκε ἀκόμα καὶ κάτι ἄλλο σημαντικὸ ὅ χει-
μῶνας ζῦγωνε στὰ ἔβγα του καὶ τὰ νυχτερινὰ μαθή-
ματα εἶχαν ἀραιώσει. Κάπιο βράδι, τέλη τοῦ Φλεβάρη,
ποὺ ἔδχανε ὀρσει γιὰ μάθημα μὰ ποὺ τὸ περάσανε
μὲ γκρίνιες καὶ μὲ παράπονα, «τᾶχεις φτειάσει μὲ τοὺς
εὐέλπιδες», «ὄχι, δὲν τᾶχω φτειάσει σοῦ φαίνεται»,
«εἰν' ἀλήθεια», «τοὺς ζουλεύεις καὶ δὲν ξέρεις τί λὲς»,
φεύγοντας ὁ Παῦλος, ζήτησε νὰν τὴ φιλήσει. Ἡ
Μαριάνθη τραβήχτηκε. Εἶντουσαν ἐκεῖ στὸ κοριτόρι,
ἀπ' ὄξω ἀπὸ τὴν τραπεζαρία, πλάι στὴν κάμαρα τοῦ
πιανίστα. Θεοσκοῦτεῖνα. Ὁ Παῦλος τὴν ἄρπαξε ἀπὸ τὸ
χέρι καὶ ἀγωνιζότανε νὰν τὴ σύρει σιμὰ του. Πεισμο-
μένο τὸ κορίτσι ἀντιστεκότανε. Πάνου στὴν πάλη
τους, μπερδικλωθήκανε τὰ πόδια τῆς Μαριάνθης
σ' ἕνα σκονιὶ ποὺ κρεμότανε ἀπὸ ἕνα τραπέζι, κατα-
μεσις στὸ κοριτόρι, τὸ σκονιὶ τραβήχτηκε καὶ μὲ πά-
ταγο ἔπεσε ἕνας κουβάς, γιομάτος νερὸ, ποὺ βρισκό-
τανε πάνου στὸ τραπέζι. Ὁ κουβάς ποὺ τὸν εἶχε ἀπι-
θώσει ἐκεῖ ἀπὸ νωρίς ἡ Μαριάνθη, γιὰ κάπια δου-
λιὰ τοῦ σπιτιοῦ, χύθηκε καὶ τοὺς μούσκεψε καὶ τοὺς
δυὸ. Ἡ Μαριάνθη ἔβγαλε μιὰ στριγγιὰ φωνὴ τρόμου,
ὁ Παῦλος ὅπου φύγει φύγει.

Ἄπο τὸν κρότο κι ἀπὸ τὴ φωνὴ πετάχτηκε, ὁ πιανίστας ὄξω, μὲ τὰ νυχτικά του καὶ μ' ἓνα κερί στο χέρι. Βλέποντας τὴ Μαριάνθη ἔτσι μουσικεμένη ἀρχίνησε νὰν τὴ μαλώνη, ἀφοῦ εἶτανε μάλιστα καὶ πατριώτισά του, καὶ τὸ πρῶτο τὸ κατάστρωσε ὅλα μὲ τὸ νῖ καὶ μὲ τὸ σῖγμα στὴν Κλαίρη καὶ στο Μίμη.

Ἡ Κλαίρη γέλασε, καθὼς εἶχε συνήθειο καὶ δὸς του πειράγματα στὴ Μαριάνθη, μὰ ὁ Μίμης πειράχτηκε, τὰ πῆρε τὰ πράματα στὰ σοβαρά. Ἐπιτέλους, ἔπρεπε νὰ τὸ σέβουνται τὸ σπῖτι του. Δὲν εἶναι κατάσταση αὐτὴ!... Γιὰ ταβέρνα τὸ πῆρανε;... Καὶ τὸ βράδι, ποῦ πῆγε ὁ Παῦλος ζεματισμένος, νὰν τοὺς δεῖ ὁ Μίμης εἶχε κατεβάσει μιὰ δριγὰ μούτρα καὶ ἄχνα δὲν ἔβγαζε ἀπὸ τὸ στόμα του. Μάλιστα μιὰ στιγμή ποῦ ἡ Κλαίρη πῆγε νὰ πεί τὰ συνειδημένα της χωρατὰ καὶ νὰ πειράξει τὸν Παῦλο γιὰ τὸν κούβὰ, ὁ Μίμης ἀγριεμένος τῆς εἶπε :

— Σώπα ἐσύ! Ἔτσι χάχας ποῦ εἶσαι, παίρνουν ὄλοι θάγγρος δὴ μέσα καὶ καμιὰ ὄρα θὰ μᾶς καβαλέψουνε!...

Ὁ Παῦλος ἔφυγε μουνδιασμένος. Ἐκανε μέρες νὰ ξαναπαίει. Μὰ κ' ἡ Μαριάνθη δὲν ἔμεινε πολὺ ἀκόμη στὴν Ἀθήνα. Ὑστερ' ἀπὸ ἓνα μῆνα τὴ στείλανε στὴν Κέρκυρα, στὴν πατρίδα της. Ὁ πιανίστας κάθισε καὶ τὰ κατάστρωσε, παραφουσκωμένα κιόλας, στοὺς γονιούς της καὶ δὲν ἄργησε νάρθει ἡ πανταχούσα ἀπὸ κεῖ. Εἶχε μάθει κιόλας τὴν τέχνη γιὰ καλὰ καὶ εἶτανε περιττὸ νὰ μένει πιά στὴν Ἀθήνα. Ἄς πάει στὸν τόπο της νὰ δουλέψει, νὰ βγάλει καὶ κανὰ λεφτὸ γιὰ τὴν προίκα της.

Ἡ Μαριάνθη ἔφυγε καὶ ἡ Κλαίρη σὰ νὰ λυπήθηκε λίγο γι' αὐτὸ. Τῶπε μάλιστα καὶ στὸν Παῦλο ἄμα τὸν ἀντάμωσε, ὕστερ' ἀπὸ μέρες, στο δρόμο. Τοῦ μίλησε κάπως πειραγμένη, πρώτη φορά :

— Ἔγινες αἰτία νὰ μοῦ φύγει τὸ κορίτσι ποῦ ἤξερε τὸ ντουλιὰ καλὰ!...

Κοὶ τοῦλε νὰ ξαναπαίει σπῖτι, «τώρα πιά ποῦ τὸ Μαριάνθη ἔφυγε καὶ τὸ Μίμη ζετύμωσε πιά!»

11.

Δὲν ἔκοψε ὁλωσδιόλου ὁ Παῦλος ἀπὸ τὸ σπῖτι τῆς Κλαίρης. Μόνο ποῦ ἀραῖωσε λίγο τὶς βίβλιες. Ὅχι μοναχὰ γιατί πηγαίνοντας στο σπῖτι ἀναθυμότανε τὴ Μαριάνθη κ' ἐνωθε τὴν ψυχὴ του νὰ τὴν ἀναζητήσει, μὰ καὶ γι' ἄλλη, πιὸ σπουδαία κάπως, ἀφορμὴ. Εἶδε κι ἀπόειδε πιά πῶς μὲ τὸ νὰ χάνεται μὲ στίχους καὶ νὰ κλωθογυρίζει στὶς μπόσικες ἀγάπες δουλιὰ δὲ γίνεται. Εἶδε πῶς τὰ χρόνια κυλούσανε σὰ νερό, πῶς ὁ καιρὸς ποῦ θὰ τρεπε νὰ μελετήσει γιὰ τὸ δίπλωμά του ζύγωσε καὶ πῶς ἐπιτέλους κάτι ἔπρεπε νὰ κάνει κι αὐτὸς σοβαρότερο, κάτι νὰ κυνηγήσει, ἀφοῦ φτωχὸ παιδί εἶτανε καὶ εἶχε νὰ φροντίσει αὐτὸ μεθαύριο ὁ ἴδιος γιὰ τὸ ψωμί του.

Οἱ σκέψεις αὐτὲς τονὲ φέρανε σὲ κάπια συναίστηση κι ἀποφάσεις πιά νὰ στρωθεῖ στὴ μελέτη γιὰ νὰ πιά-

σει μιὰ ὄρ' ἀρχύτερα τὸ δίπλωμά του καὶ ὕστερα ἔξει ὁ θεός. Μὰ στὴν ἀπόφασή του αὐτὴ συντέλεσε λίγο κ' ἡ μάννα του ποῦ τὸν τραγώτανε καὶ ποῦ πᾶσα ὄρα τοῦ θύμιζε τὴν κατάντια του καὶ τὸ χρέος ποῦ εἶχε νὰ μπει σὲ σειρά καὶ νὰν τὴν κοιτάξει κι αὐτὴ τὴ γριούλα.

Ἄλλο δικόνε του, ἔξον ἀπὸ τὴ μάννα του, δὲν εἶχε. Ἐνα σπιτάκι σκαρφαλωμένο κεῖ στὰ πόδια τῆς Ἀκρόπολης, ἓνα σπιτάκι παλαιϊκό, μὰ κάπως μεγαλοῦτσικο, ποῦ καθόντουσαν ἄνετα, μὰ ποῦ καὶ νοικιάζανε κιόλας, παίρνοντας καμιὰ κατοστὴ δραχμὴς τὸ μῆνα, καὶ ἡ σύνταξη τοῦ πατέρα του, ποῦ εἶτανε ἀνώτερος δημοσίης υπάλληλος, νὰ, τὸ μόνο εισόδημά τους.

Μὰ ἡ γριά, οἰκονόμα καθὼς εἶτανε, τὰ κατάφρανε μὲ τόσο λίγα νὰν τὰ φέρνει βόλτα, νὰ σπουδάξει καὶ τὸν Παῦλο, φρονίζοντας νὰ μὴν τοῦ λείπει τίποτα. Βαρυγκομοῦσε μόνο σὰν τὸν ἔχαιε κάποτε δυὸ τρεῖς μέρες, ποῦ κοιμότανε πότε στῆς Κλαίρης, πότε στο δωμάτιο κανενὸς συφοιτητῆ του, ὕστερ' ἀπὸ γλεντοκόπι, ἢ σὰν τὸν ἔβλεπε, ἄλλοτε πάλι, νὰ γυρίζει κάποτε ἀράδα τὰ ξημερώματα σπῖτι του, καμιὰ φορὰ καὶ στο κέφι μάλιστα, βαρυγκομοῦσε λοιπὸ γι' αὐτὰ κοὶ γι' αὐτὰ, μὰ πάλι δὲν τᾶπαιρνε καὶ κατάκαρδα. Μοναχογιὸς εἶταν ὁ Παῦλος, εἶχε καὶ χρυσὴ καρδιά, λόγο βαρὺ δὲν τῆς ἔλεγε, κ' ἔτσι ὅλα τοῦ τὰ συχωροῦσε. Σὰν τὸν εἶδε μάλιστα νὰ στρώνεται γιὰ καλὰ καὶ στὴ μελέτη, ἄλλο ποῦ δὲν ἤθελε. Ἡ καρδιά της περιβόλι.

— Τῶλεγα γὰ πῶς μιὰ μέρα θὰν τοῦρθεῖ ἡ θεία φώτιση! συχνόλεγε στὶς φιλενάδες της καὶ στὶς γειτόνισές της. Ἴδιος κι ἀπαράλλαχτος ὁ πατέρας του!... Ἔτσι καὶ ὁ μακαρίτης. Ρεμπέλευε, ρεμπέλευε, μὰ σὰν τᾶποφάσιζε νὰ στρώσει, σὰν κότα κούρνιαζε ἀπὸ τὶς ἔξη τὸ βράδι στο σπῖτι!...

Ἐνα χρόνο ἀλάκερο ὁ Παῦλος πέρασε τέτια ζωὴ καλογερίστηκη. Τᾶπαρνήθηκε ὅλα, καὶ φίλους καὶ γλέντια, ἀκόμα καὶ τὴν ποίηση, καὶ ρήχηκε στὴν Ἐπιστήμη μὲ τὰ ὅλα του. Ὅσαν ἔβγαине ὄξω, τὸ βραδάκι, τραβώντας ἴσαμε τὸ Θησεῖο, νὰ καθίσει λίγο στον καφενέ, μιὰ δυὸ ὄρες, καὶ νὰ ξεκουραστῆ τὸ καλοκαίρι, ἢ πηγαίνοντας στο σπῖτι τῆς Κλαίρης, τὸ χειμῶνα, νὰ σκοτώσει λίγο τὴν ὄρα του μὲ ψιλοκουβέντα καὶ νὰ ξεχαστῆ, μάτι δὲ σήκωνε νὰ δεῖ γυναικα. Εἶχε καεῖ, βλέπετε. Στὴν ἀπιστία τῆς Μαριγούλας καὶ τῆς Φλώρας, ἦρθε τώρα καὶ τρίτη ἀπιστία, τῆς Μαριάνθης, τοῦλε σφηνωθεῖ στο μυαλὸ πῶς ἀγάπη ἀληθινὴ σὸν κόσμο σήμερα δὲν ὑπάρχει καὶ πῶς κείνο ποῦ ἡ ψυχὴ τᾶθρώπου διψαίει, βρίσκειται ἢ μέσα στὰ βιβλία ἢ τὸ πλάθει ἢ νοσηρὴ φαντασία μας.

Κι ὅμως αὐτὸς εἶχε ἀγαπήσει. Τὸ πιστένε τουλάχιστο. Εἶχε ἀγαπήσει χωρὶς ν' ἀνταγαπηθεῖ. Εἶχε προδοθεῖ κιόλας. Τί ἄλλο παρὰ προδοσιὰ εἶτανε τὸ φέροσμο τῆς Μαριγούλας; Καὶ ὁ γάμος τῆς Φλώρας; Καὶ τὸ φειγιὸ τῆς Μαριάνθης στὴν Κέρκυρα; Εἶχε

ἀγαπήσει, είχε υποφέρει, είχε προδοθεί. "Ό,τι τοῦ χρειαζότανε γιὰ νὰ γνωρίσει τίς γυναῖκες!

— "Ίδιος εἶναι ὁλες τους! μονολογοῦσε. Γνώρισες μὰ: τίς γνώρισες ὁλες!...

Καί τὸν εὗρισκε σωστὸ καὶ τὸν ἐσυχνοπαγγέλιε τὸ στίχο τοῦ Παπαρηγόπουλου:

Ποτὲ δὲν ἠγάπηθην
καὶ ἔμωσ πῶς ἠγάπησα, ὁ Ὑψιστος γνωρίζει!

"Αδιάφορο ἂν καὶ ὁ ἴδιος δὲν τὸ γνώριζε αὐτὸ. "Ὁ Ὑψιστος ἔπρεπε νὰν τὸ γνωρίζει. Αὐτὸς θὰ μάθαινε ἀργότερα κείνο ποῦ δὲ γνώριζε, θὰ μάθαινε ἀργότερα καὶ τίς γυναῖκες.

"Ἐνα πρωὶ, ποῦ εἶτανε ρηγιμένος μὲ τὰ μούτρα στὴ μελέτη τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, ἄνοιξε σιγὰ σιγὰ τὴν πόρτα τῆς κἀμαρᾶς του ἢ μάννα του καὶ τοῦδωσε ἓνα γράμμα.

— Τόφερε ὁ διανομέας τοῦράδᾳ! τοῦ εἶπε κ' ἔφυγε

Κοίταξε τὸ φάκελλο. Ἡ σφραγίδα δὴλωνε πῶς τὸ γράμμα ἔρχεται ἀπὸ τὴν Κέρκυρα. Ἡ καρδιά του χτύπησε. Νάναί τῆς Μαριάνθης; Τάνοιζε. Δικό της εἶτανε. Ποῦ διάλοιο τὸν ἐθυμήθηκε ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια; Τοῦ γράφει πῶς θὰ ξαναγυρίσει στὴν Ἀθήνα; Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε!... Πάνου στὴ μελέτη μου τώρα!... Τὸ διάβασε καὶ καισούφιασε. Τὸ ξαναδιάβασε. Ἡ Μαριάνθη τοῦγγραφε πῶς ἂν καὶ περῆσανε χρόνια ἀπὸ τότε ποῦφυγε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, δὲν τὸν ξέχασε. Δὲν ξέχασε τὸ δάσκαλό της. Σπολλάτη της. Μὰ οὔτε τοὺς ἐφέλε πιδες ξέχασε. Τοὺς θυμάται καὶ γελᾷ. "Ό,τι δὲ σώνει ἢ ἀλεπού!... «Ὡς τόσο θὰ σοῦ τὸ γράψω γιὰ νὰ χαρεῖς. "Ἐνα παιδί καλὸ, κὶ ἄμορφο, σοῦ μοιάζει κιόλας... ἔχει τὸ μπόι σου, λίγο καὶ τὰ μάτια σου ἔχει, ἂν κὶ αὐτουνοῦ εἶναι σκορῶτερα κάπως, ποῦχει καφενεδάκι στὴ Σπιανάδα, σ' ἀπάνου Βόλτα, μὲ ζήτησε ἀπὸ τὸν πατέρα μου κὶ ὁ πατέρας ἔδωσε τὸ λόγο του. Νὰ σοῦ πῶ, λογαριάζω νὰ πῶ καὶ γὼ τὸ ναί.....»

— Πέσ το, σκρόφα! φώναξε θυμωμένος, διαβάζοντάς το δευτέρη φορά καὶ κοιμάτιάζοντάς το ἀμέσως. Πέσ τὸ ναί! Πέστε τὸ ὁλες σας!... Παντρευτεῖτε ὁλες σας!... Ρουθούνη νὰ μὴ μείνει ἀπὸ σᾶς!...

Καὶ ντύθηκε καὶ βγήκε ὄξω. Ποῦ νοῦ νὰ διαβάσει κείνη τὴ μέρα! Ἦρθε κὶ αὐτὴ μὲ τὸ γράμμα της νὰ τὸν ταράξει. Γύρισε νύχτα σπλί. Ὅλη μέρα ἔμεινε στὸ σπλί τῆς Κλαίρης. Εἶχε νὰ πάει καιρὸ. Ἐκεῖ ἔμαθε καὶ τὰ καθέκαστα. Πῶς ἢ Μαριάνθη εἶχε προκόψει, εἶχε ἀνοίξει μοδι-στράδιχο δικὸ της στὴν Κέρκυρα κ' ἔκανε χροσές δουλιές. Τώρα θὰ παντρευτεῖ κιόλας κὶ ὁ γαμπρὸς ἔχει τὸν τρόπο του.

— Μόνον νὰ μὴ γνωρίσει τίποτα σπιρουνάτους! εἶπε σαρκαστικά ὁ Παῦλος.

Τὴν ἄλλη μέρα ξαναρρέχτηκε στὴ μελέτη καὶ τὴ λησμόνησε ὁλαςδιόλου. Μόνον ἅμα πῆρε τὸ δίπλωμά του τὴν ξαναθυμήθηκε καὶ τῆς ἔστειλε μιά ἐφημερίδα, κλείνοντάς μέσα σὲ περιθώριο, μὲ κόκκινες παχιές μολυβιές, τὰκόλουθα τυπωμένα λόγια:

«Χθὲς κατόπιν εὐδοκίμων ἐξετάσεων ἀνηγορευθὴ διδάκτωρ τῆς Νομικῆς μετὰ πολλῶν ἐπαίνων [ὁ κάλλι-στος καὶ εὐφύμως γνωστὸς εἰς τὸν φιλολογικὸν κόσμον νέος Παῦλος Κατραμᾶς, ἐπισπασάμενος τὰ θερμὰ συγχαρητήρια τῶν σεβαστῶν του καθηγητῶν].»

Εἶταν ἡ ἀπάντησή του στὸ γράμμα της ποῦ τοῦ γράφει πῶς ὁ καφετζῆς τῆς Σπιανάδας τὴ ζήτησε γιὰ γυναῖκα του.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΘΕΡΟΣ

1.

Λίγους μῆνες ὕστερ' ἀπὸ τίς ἐξετάσεις του, ἔχασε τὴ μάννα του. Πέθανε ἀπὸ τύφο. Ἡ καλὴ γυναικούλα ποῦ τόσο εἶχε τυρανηθεῖ σὴ ζωῆ, ἂν καὶ μποροῦσε νὰ ζήσει ἀκόμα, γιὰ μὲ μόλις πενηνταπέντε χρονῶνε εἶτανε, ἔφυγε, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεῖς, ἀπὸ τὴ ζωῆ σὲ καλὴ ὄρα, ἀφοῦ κατάφερε ὁ,τι λαχταροῦσε κὶ δ,τι εἶτανε ὄνερό της χρόνια καὶ χρόνια, νὰφίσει τὸ γιὰ της μὲ διπλωμα καὶ σὲ δρόμο καλὸ.

"Ὁ Παῦλος καταλυπήθηκε γιὰ τὸ θάνατο τῆς μάννας του. "Ἄλλονε δικὸ του δὲν εἶχε πιά. Κάτι συγγενῆδες του οὔτε τοὺς λογαρίαζε καθόλου, γιὰ τὸ ἔχει δει ἀπὸ καιρὸ πῶς δὲ θὰ συμφωνοῦσε ποτὲ μαζί τους. Εἶχαν ἄλλες ιδέες αὐτοί, ἄλλη ἀντίληψη τῆς ζωῆς. Κ' ἔτσι, λίγο ριζοσπάστης ἀπὸ φυσικό του ποῦ εἶτανε, δὲ θὰ τὰ ταίριαζε ποτὲ μ' αὐτοὺς τοὺς νοικοκύρηδες "Ἐνας μάλιστα, πρωτοξάδερφος τῆς μάννας του, τῶχε πεῖ καὶ κάποτε:

— Αὐτὸ τὸ παιδί θὰ περάσει μιά μέρα ἀπὸ τὴν καρμανιόλα! Νὰ μοῦ τὸ θυμάστε!

Τάκουσε καὶ γέλασε, μὰ καὶ δὲν ξαναπέρας ἀπὸ τὸ σπίτι του. Τὸν ξέγραψε, ὅπως σιγὰ σιγὰ κὶ ὄλους τους μαζί. Κ' ἔτσι τώρα, μὲ τὸ θάνατο τῆς μάννας, ἀπόμεινε μόνος σὴ ζωῆ πιά. Στὴν ἡλικία ποῦ εἶτανε, εἰκοσιδύο περίπου χρονῶνε, τὴ μοναξιά του αὐτὴ δὲν τὴ λογαρίαζε. Τὸ ἔναντιο, τὸν εὐχαριστοῦσε κιόλας. "Ἐτσι δὲ θᾶχε δεσίματα σὴ ζωῆ. Καὶ μὲ τὴ σκέψη αὐτὴ παρηγορήθηκε γλήγορα. Θὰ ζοῦσε ὅπως τοῦ ἄρесе. Καὶ θὰ ζοῦσε καλὰ.

Πούλησε τὸ μικρὸ σπιτάκι του τὸ πατρικό. Δὲν μποροῦσε πιά νὰ κάθεται κεῖ ποῦ πέρασε τὰ μικρά του χρόνια, ποῦ πεθάνανε οἱ γονιοί του. Τὸν τυραννοῦσε ἢ θύμηση. Ἀπὸ τίς εἰκοσι χιλιάδες ποῦ πῆρε,, κράτησε τίς τρεῖς καὶ τίς ἄλλες τίς ἔβαλε στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα, μ' ἀνοιχτὸ λογαριασμό, νὰ τραβᾷ ὅποτε κὶ ὄσα θέλει. Μοίρασε τὰ ἐπιπλα τὰ περιττὰ τοῦ σπιτιοῦ του σὲ φτωχοὺς γειτόνους, κράτησε ὄσα τὸν χρειαζόντουσαν, καὶ πῆγε καὶ νοίκιασε δυὸ κἀμαρες εὐρύχωρες, πληρώνοντας μάλιστα καὶ ξαμηνία μπροστά, σ' ἓνα σπίτι ἄμορφοχτισμένο μεγαλοῦτσικο, ἔκει

κοντά στο Πολυτεχνείο, που τότε λίγα σπίτια ακόμα είντουσαν χτισμένα, κι αυτά άρια και πού.

Άπό τις δυο κάμαρες, που βρισκόντουσαν στο μεσιανό πάτωμα, κ' είχε τρία πατώματα το σπίτι, την μιὰ την κράτησε για τόν ύπνο και την άλλη για γραφείο του. Κι από τις τρείς χιλιάδες που βράστηξε, ξόδιασε περίπου τις γίλιες για να στολίσει το γραφείο του με ένα τραπέζι καρυδένιο μεγάλο για να γράφει, με εικόνες καλλιτεχνικές και με αγαλματάκια, καθώς και με βιβλία όχι της επιστήμης του, μα λογιῆς φιλολογικά που από καιρό τὰ λαχταρούσε νὰ ταποχτήσει. Τὰ βιβλία του τὰ επιστημονικά, μιὰ και πήρε τὸ δίπλωμά του, τὰ τοποθέτησε εὐλαβητικὰ στὴ βιβλιοθήκη του και μόνο που θυμότανε καμιά φορά νὰ τὰ ξεσκονίζει. Οὔτε τᾶνοιγε. Δικηγόρος δὲν τὸ λογάριζε νὰ γίνει.

Ὁ πόθος του και ἡ λαχάρα του εἴτανε ἡ φιλολογία. Νὰ γράφει ἤθελε, βιβλία νὰ βγάλει, διομα δικό του νὰ φρειάξει. Για τέτια εἴταν πλάσμενος αὐτός. Ἡ ψυχὴ του σ' αὐτὰ φτερούγιζε και σ' αὐτὰ τὸν ἔσπρωχε, κι ἂν τὸ πήρε τὸ δίπλωμά του, τὸ πήρε για κατὴν τῆς μάνας, για νὰ μὴν ἀκούει τὴ γκρίνια της για νὰ τὴν εἰχαριστήσει, ὄχι για ἄλλο σκοπό. Ἡ δουλειὰ του τὴν ἀποτροπιάζοτανε τὴν περὶ δουλιὰ, καθὼς ἔλεγε, και σκοπὸς τῆς ζωῆς δὲν εἶναι νὰ ματώνεται κανεὶς σὲ δαυτὴ δουλεύοντας, μὰ νὰ τὴν τραγουδάει και νὰ τὴ χαίρεται.

Εἶχε, βλέπετε, και τὰ παραδάκια. Εἴκοσι χιλιάδες δραχμὲς εἶναι κάτι. Κι ὅταν εἶναι κανεὶς εἰκοσιδυὸ χρονῶνε κ' ἔχει τὰ μυαλὰ τοῦ Παύλου, οὔτε μπορεὶ κανεὶς νὰ τὸ φανταστὲί πὼς αὐτὲς οἱ εἴκοσι χιλιάδες εἶναι δυνατὸ νὰ σωθοῦνε μιὰ μέρα, σὰν παίρνουνται λίγες λίγες και δὲν μπαίνουν ἄλλα χρήματα στὴ θέση τους. Κ' ἔτσι ὁ Παῦλος που ἔννοοῦσε νὰ καλοντύνεται και νὰ καλοπερνᾷ και που ἀπὸ μερμηγκία δὲν κρατοῦσε για νὰ ἔχει τὸν ἀποταμεινικὸ ἀταβισμό, σὰν τζιτζικὶ που εἴτανε, μόνο τὴν κλοπεραση και τὸ τραγούδι λογάριζε.

Τὸ τραγούδι μάλιστα περισσότερο κι ἀπὸ τὴν κλοπεραση. Και τώρα πιά που δὲν εἶχε τοὺς μελεάδες τῆς ἀποχωνωτικῆς μελέτης και τῆς γκρίνιας για τὸ δίπλωμα, τὴν κράτησε στὶς ἀγαπημένες του λεύτερες μελέτες και στὴν ποίηση. Ἐγραφε κ' ἔγραφε στίχους, πότε σὲ θύμησες περασμένες, πότε σὲ ἐρωμένες του φανταστικῆς, και πότε σὲ ὄνειρα και σὲ μελλούμενες χαρὲς κ' εὐτυχίες, και σὲ τὸ χρόνο πάνου, που οἱ ἄλλοι συνάδερφοὶ του δώσανε πραχτικῆς ἐξετάσες στὸν Ἄρσιο Πάγο και πήρηνε τὴν ἄδειά τους, αὐτὸς ἔβγαλε τὸ πρῶτο βιβλίο του με στίχους κι ὅτε καν ἔχε συλλογιστᾷ νὰ δώσει ἐξετάσες για ἄδεια.

Τὸ πρῶτο του βιβλίο κρίθηκε εὐνοικὰ στὶς ἐφημερίδες. Ἐνας μεγάλος ποιητὴς και κριτικὸς τότε, τὸ πρόσεξε και τοῦγραψε πὼς «περιέχει δείγματα τὰ ὁποῖα μὰς βεβαιώνουν πὼς ὁ νεαρὸς ποιητὴς με τὸν καιρὸν θὰ μᾶς δώσει και ὑφάσματα ἀξια τῆς Τεχνης»,

και μιὰ και τὸ πρῶτο βιβλίο κείνο πέτυχε, τὰποφάσισε πιά ὀριστικὰ νὰφωσιωθεῖ στὰ γράμματα και πᾶνου στὴν ἀπόφασή του αὐτὴ ἀρχίνησε νὰ ὑφαίνει τὰ ὄνειρά του για τὴ ζωὴ του τὴν κατοπινὴ.

2.

Τὴ ζωὴ τὴν εἶχε χορτάσει πιά. Ἐτσι τὸ νόμιζε. Ἴσως και νὰ μὴν τὴν εἶχε οὔτε γευτεῖ ἀκόμα. Ὡστόσο, ἔτσι αὐτὸς τὸ νόμιζε. Τὴν εἶχε χορτάσει λοιπὸν τὴ ζωὴ, τὶς εἶχε γνωρίσει τὶς γυναῖκες— ἡ Μαριγούλα, ἡ Φλώρα και ἡ Μαριάνθη τοῦ τὶς μάθανε και με τὸ παραπάνου— κ' εἶχε πάρει πιά τὴν πόζα ἀθρώπου χορτασμένου και ἀηδιασμένου ἀπ' ὅλα. Τὴ δίψα τῆς ἀγάπης τὴν κρατοῦσε πάντα μέσα του, μα τὴ δίψα του αὐτὴ δὲν ἔδλιψε πιά νὰ τὴ σβήσει με γυναῖκα. Θάμενε πάντα δίψα, κ' ἴσως αὐτὴ, συλλογιζότανε, νὰ τοῦ εἴτανε κι ἀπαραίτητη για νὰ τὸν ὁμορφάινει τὴ σκέψη και νὰ τὸν κεντρίζει τὴν ἔμπνεψη. Αὐτὸ τὸ πιστεψε ἕνα χρόνον ἀλάκρο. Τὴ δευτέρη χρονιά ἤρθε κάτι ἀναπάντεχο νὰ τὸν τὴν ἀλλάξει τὴν πίστη του αὐτὴ.

Τὶς πλαϊνὲς του κάμαρες, πέντε κάμαρες εἰρύχωρες και κουζίνα, τὸν ἐρχόμενον Σεπτέβρη τὶς νοίκιασε ἕνας μεσόκοπος ἀποστρατος ταγματάρχης τῆς χωροφυλακῆς, ὁ κ. Σταμάτης Λερός, με τὴ γυναῖκα του, τὴν κ. Πραξιθέα, που μ' ὅλα τὰ πενήντα χρόνια της δὲν ἔννοοῦσε με κανένα λόγο ν' ἀποστρατευτεῖ κι αὐτὴ ἀπὸ τὴ ζωὴ, μα κοκωρεῦότανε σὲ στολίδια και σὲ νάζια σὰ νᾶχε τὰ μισὰ τὰ χρόνια, και με τὴν κόρη της τὴν Ἄλκη, μιὰ νοστιμούτσικη φιλόλογη κοπέλλα, ὁλόξανθη, ἴσαμε δεκαεννιά εἴκοσι χρονῶνε, ποῦχε τελιώσει τὸ Ἄρσάκειο ἀπὸ πέροι και που τώρα κατὰγινότανε με τὸ πιάνο, παίρνοντας σὲ σπίτι της μαθήματα. Ὁ κ. Λερός τὸν εἶχε τὸν τρόπο του, γιατί και παράδες τόκιζε και σὲ σπίτι του καλοπερνοῦσε και ἡ κυρά του, καθὼς και ἡ κόρη του, ντυνόντουσαν καλά, πάντα τῆς μόδας κ' ἔννοοῦσαν νὰ πηγαίνουνε συχνὰ σὲ θέατρο και νὰ μὴ λείπουνε ἀπὸ κανένα κέντρο κοσμικὸ.

Καθὼς ἔμαθε καιόπιν, ἡ κ. Πραξιθέα ἄμα παντρεύτηκε τὸ Λερό, ἀνθυπομοίραρχο ἀκόμα, τοῦδωσε ἀρκετὴ προίκα μα κι ὁ Λερός δούλεψε καλά, ταχτικὰ ἀποσπασματάρχης και κάποτε και δασικὸς, κ' ἔτσι τὴν προίκα τῆς κ. Πραξιθέας ἀντὶ νὰ τὴ λιγοστῆψει, τὸ ἐναντίο τὴν ἀυγάτησε. Εἶχε συνεταιριστεῖ μάλιστα τελευταία και μ' ἕνα μπακάλη, ποῦχε τὸ μαγαζὶ του ἀντικρὸ σὲ στρατῶνα τῆς χωροφυλακῆς, κ' ἔκανε εὐκολίες στοὺς ἀξιωματικὸς και στοὺς χωροφύλακες, προεξοφλώντας με τριάντα, κάποτε και με σαράντα, στὰ ἑκατὸ τὶς μιστοδοσίες τους, χωρὶς ν' ἀποφαίνεται αὐτὸς καθόλου.

Τὴν πρώτη πρώτη βδομάδα που καθίσανε σὲ καινούριο σπίτι γνωριστήκανε με τὸν Παῦλο. Κι ἀφορμὴ ὁ Λερός.

— Μωρέ του Μανόλη του Κατραμά παιδί είσαι σύ; Μὲ τὸ μακαρίτη τὸν πατέρα σου εἴμαστε φίλοι στενοί. Στὰ ἑβδομήντα ὑπερετούσαμε μαζί στὸν Κραβασαρά. Αὐτὸς εἶτανε γραμματικὸς τῆς ἐφορίας, ἐγὼ ἀνθυπομοίραρχος στὴν καταδίωξη τῆς ληστείας. Μωρὲ χρόνια καὶ κείνα! Ἡ μάννα σου τί γίνεται; Καλὰ εἶναι; Μιτᾶ! πέθανε; Θεὸς σωθῆς τὴν! Δὲν τὴ γνώρισα γιατί τότε ἔμενε στὴν Ἀθήνα... Σ' ἔχε μικρὸ κ' εἶτανε καὶ λίγο ἀνήμπορη... Ἡ κακομοίρα!... Πέθανε τὸ λοιπὸν;... Ὑπομονή!... Αὐτὰ ἔχει ὁ παλιόκοσμος!...

Μεσημέρι τοῦ ἴαλεγε αὐτά, πὺ ἀνταμωθήκανε στὴν ὀξώπορτα. Ἦθελε νὰ τὸν τραβήξει στὸ σπίτι μέσα. Ὁ Παῦλος ἀντιστεκότανε. Δὲ γίνεται!... Ἔχω δουλιὰ βιασικιά!... Θὰ πάρω ἓνα βιβλίο καὶ θὰ πάω ἔξω, στὸ ξενοδοχεῖο νὰ φάω!...

— Στὸ ξενοδοχεῖο, θὰ φᾶς; Νάμαι γὼ ἐδῶ καὶ νὰ φᾶς στὸ ξενοδοχεῖο;... Ὁ κόσμος νὰ χαλάσει, μὰ αὐτό... Ἐλα! Ἐμπα μέσα...

— Μά, σᾶς παρακαλῶ...

— Δὲν ἔχει μὰ καὶ ξεμᾶ! Σούχω κ' ἓνα φαῖ χωροφυλακιστικό... Μπούτι σκόρδο στὸ φούρνο!... Ἐμεῖς οἱ παλιοὶ ἔφερομε νὰ ζήσουμε!... Καὶ κάτι σαρδέλες!... Μύρισε!...

Καὶ τοῦ ζύγωσε τὸ χαρτί μὲ τὶς σαρδέλες στὴ μύτη. Καὶ πρὶν προφτάσει νὰ τραβηχτεῖ, βρέθηκε, μὲ μιὰ σκουντιά, μέσα στὸ σπίτι.

— Πραξιθέα!... νά!... Ἐλα!... Τὸ παιδί τοῦ Κατραμά, τοῦ φίλου μου... Ἴδιος κὶ ἀπαράλλαχτος ὁ πατέρας του... Θὰ φάει μαζί μας...

— Μὰ καμμένε Σταμάτη... δὲ μᾶς τόλεγεσ ἀπὸ τὸ πρωτὶ;... Ἔτσι μᾶς τὰ κάνεις πάντα!... Νὰ μᾶς συμπαδάτε, κ. Κατραμά, πὺ μᾶς βρίσκετε ἔτσι, ἄνω κάτω...

— Μιτᾶ, κυρία μου...

— Μπρὲ ἀφίστε τις αὐτὲς τις σαλοτσιριμιόνιες!...

Ἐλα δὼ καὶ σύ, Ἀλίκη... ἔφερες, Παῦλο... παίξει φένο πιάνο... Θὰ μᾶς παίξει τὴ Λοιπὸν ἔστερ' ἀπὸ τὸ φαῖ.

— Μπαμπά!... εἶπεν ἡ Ἀλίκη κοκκινίζοντας κ' ἔδωσε τὸ χέρι της στὸν Παῦλο.

Καθίσανε στὸ τραπέζι. Τοῦ δώσανε τὴ θέση τὴν τιμητικὴ. Δεξιὰ του ἡ Ἀλίκη, ἀριστερά του ἡ Πραξιθέα ὁ Λερός ἀντικρὺ του. Τὸ μπούτι σκόρδο περιφήμο. Πρὶν ἀπ' αὐτὸ, ἓνα πιλάφι.

— Ἐφερες, ἡ Πραξιθέα εἶναι μαγέρισα φένο. Μὰ κ' ἡ Ἀλίκη ἐπιτηδεύεται.

— Σόπα, μπαμπά!...

— Ὅλο σόπα καὶ σόπα!... Μίλα τότε σύ!...

Πάνου στὸ φαῖ διάφορες κουβέντες. Γιὰ τὴν πολιτικὴ, γιὰ τὸν καιρὸ, γιὰ τὶς διασκέδασες—κι ὅλ' αὐτὰ ἅμα ἔκαμε διακοπὴ ὁ Λερός πὺ δὲ σταματοῦσε νὰ φηγεῖται ἀνέκδοτα γιὰ τὶς ληστείες, παλικαριῆς δικῆς του καὶ τὰ τέτια. Μιὰ στιγμή, πὺ ὁ Λερός εἶχε σταματήσει, γιατί καταγιότανε νὰ λευκάνει μὲ τὰ δόντια του τὸ κόκκαλο τοῦ μπουτιοῦ, ἡ Ἀλίκη εἶπε δευιά:

— Ἔχω διαβάσει καὶ τὰ τραγούδια σας, κύριε Κατραμά, καὶ μοῦ ἀρέσανε πολὺ...

Ὁ Λερός ἀπίθωσε ἀμέσως τὸ κόκκαλο στὸ πιάνο.

— Ἐχεις κάνει καὶ τραγούδια; Μωρέ, γιὰ φαντάσου! Τὸ παιδί τοῦ Κατραμά νὰ κάνει καὶ τραγούδια!... Ἀπίστευτο!... Καὶ τί τραγούδια ἔχεις κάνει; Γιωνιώτικα; Ἐθροπαϊκά; Πές μας κανένα!... Θὰ σὲ βοηθήσω καὶ γὼ!... Ἐφερες, μιὰ φορὰ τὸ κλαϊδοῦσα, μὰ ἡ φωνή μου κρατιέτ' ἀκόμα!...

Ὁ Παῦλος χαμογέλασε. Ἡ Ἀλίκη κατακοκκίνισε.

— Μά, μπαμπά, ὁ κ. Κατραμάς δὲν κάνει τραγούδια πὺ τραγουδιοῦνται...

— Ἀμέ;

— Νό, γράφει τραγούδια, εἶναι ποιητής... Πῶς νὰ σᾶς τὸ πῶ;...

— Πφ! ἔκαμε ὁ Λερός καὶ στραβομουτσούνισε. Εἶναι ποιητής λοιπὸν; Καὶ γὼ εἶχα διαβάσει πρόπερσι, σὲ μιὰ φημερίδα πὺ μᾶς ἤρθε κάτω στὴ Νᾶξο, πῶς ὁ φίλος μας πῆρε τὸ δίπλωμα τοῦ δικηγόρου...

— Ναι, κύριε Λερέ, πῆρα τὸ δίπλωμά μου, μὰ γράφω καὶ ποιήματα! εἶπε ὁ Παῦλος κομψαστικά.

— Γράφεις ποιήματα; Καὶ κερδίζεις πολλὰ ἀπ' αὐτὰ πὺ γράφεις;

— Μὰ δὲν τὰ γράφω γιὰ νὰ κερδίζω...

— Δουλιὰ πὺ δὲ βγάζει παραδῆς δὲν εἶναι δουλιὰ! δογματίσει καὶ ξανοπήσε τὸ κόκκαλο στὸ χέρι του.

Τὸ φαῖ τέλειωσε καλά, ὅπως κὶ ἄρχισε, μὲ κουβέντες καὶ μὲ γέλια. Καὶ τὴ στιγμή πὺ εἶτανε νὰ φύγει ὁ Παῦλος, ἔστερα ἀπὸ τὰ παραιτήτα «νὰ σᾶς βλέπουμε συχνὰ» τοῦ Λεροῦ καὶ τῆς Πραξιθέας, δίνοντάς του τὸ χέρι της ἡ Ἀλίκη νὰ τὸν ἀποχαιρετήσῃ τὸν ῥώτησε:

— Ἔχετε ποιήματα ἀνέκδοτα, κύριε Παῦλο;

— Ἀρκετά!...

— Θὰ μοῦ διαβάσετε καμιά μέρα κανένα;

— Σᾶς ἀρέσουν τὰ ποιήματα; τὴ ῥώτησε κὶ αὐτὸς.

— Πολὺ!... μὰ πολὺ! τοῦ ἀποκρίθηκε ἀλαφροκοκκινίζοντας καὶ τὸν συντρόφεψε ἴσαμε τὴ πόρτα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΕΥΑΓ. Α. ΚΟΥΚΛΑΡΑ

(Ἰδρυθὲν στὰ 1889)

40 -- Ὁδὸς Ἀκαδημίας -- 40

Παλοῦνται περασμένα φύλλα καὶ τόμοι τοῦ «Νουμά», καθὼς καὶ ὅλα τὰ βιβλία τῆς Δημοτικῆς. Βιβλία στέλλονται στὶς ἐπαρχίες καὶ στὸ ἐξωτερικόν. Στὸ Ἀκαδημαϊκὸ βιβλιοπωλεῖο εὐρίσκονται ὅλα τὰ ἐπιστημονικά, φιλολογικά, διδακτικά, καθὼς καὶ ὅλα τὰ νέα βιβλία, εἰς τιμὰς πολὺ χαμηλάς.

Τὰ βιβλία τοῦ Πάνου Δ. Ταγιοπούλου: «Πρόξες» καὶ «Δροσοσταξίδες» στέλλονται στὶς ἐπαρχίες καὶ στὸ ἐξωτερικόν μὲ δρ. 2.50 κ' ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ Σ' αυτά τὰ δύο θεμέλια πάνω στήναι μιὰ νέα Ἑλληνικὴν Ἀυτοκρατορίαν ὁ βουλευτὴς Κερκίρας κ. Κ. Σοκόλης, στὸ νέο του βιβλίον ποῦ τοῦ τὴν ἔφερε τώρα τελευταία, μὲ τὸν τίτλον «Ἀυτοκρατορία» ἢ «Ἄγυρτα». Ἀξίζει νὰ τὸ διαβάσουν ὅλοι.

ΔΕΛΤΙΟ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔ. ΟΜΙΛΟΥ Τόμος 5 Ἄρ. 3-4 Περιεχόμενα.

Μ. Τριανταφυλλίδη, Τὸ ἔργο τοῦ Ὀμίλου.— Α. Thumb, Οἱ Νεοῦλληνες καὶ ἡ καταγωγὴ τους.— Γ. Π., Ἡ δίκη τοῦ Ναυτικίου.— Φ. Δραγούμη, Οἱ ἰδέες τοῦ Τσάμπερλεν γιὰ τὸ μεσαιωνικὸ καὶ νέο ἑλληνισμὸ.— Μ. Τριανταφυλλίδη, Ἡ ἀρχὴ τῆς γλώσσας καὶ ἡ φροιδιανὴ ψυχολογία.— Μ. Τριανταφυλλίδη, Συμβουλὲς στὴν ἱστορία τοῦ δημοτικισμοῦ.— Χ. Βαλιανοῦ, Οἱ πρῶτοι μαλλιαροὶ στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μικρασίας.— Μ. Τριανταφυλλίδη, Ἀπὸ τὰ ψυχολογικὰ τῆς καθαρῆς.— Μ. Τριανταφυλλίδη, Ὁ Χαρίλαος Τρικοῦπης γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα.— Ἐκθεση τῆς κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια Τσιριμόκου.— Πάολος Λομπρόζο, Παιδικὰ ἰχνογραφήματα, μετάφρ. Κ. Χατζοπούλου.— Βιβλιοκρισιεὶς γλωσσικῆς, παιδαγωγικῆς, λογοτεχνικῆς κτλ. τῶν κ. κ. Μ. Τριανταφυλλίδη, Α. Δελμούζου, Κ. Χατζοπούλου, Κ. Χαλαμᾶ κλπ.

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Στὸ περασμένο φύλλον (σελίδα 193, στίχη 1, ἀράδα 20) πρέπει νὰ διαβαστεῖ: «Δὲ θὰ κατηγορήσουνε... ἀντὶ «Θὰ κατηγορήσουνε...» ποῦ τυπώθηκε.

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΣΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γραμμὴ Πειραιῶς—Ἀλεξανδρείας

Μόλις ἐκ τῶν ἀγγλικῶν ναυπηγείων παραλήφθην θαλαμηγὸν «ΣΥΡΙΑ» ταχύτητος 15 μιλίων, ἀμυθίτου πολυτελείας καὶ ἀνάσεως ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (παραλία Τρούμπας) ἑκάστον ΣΑΒΒΑΤΟΝ ὥρα 3 μ. μ. κατ' εὐθείαν δι' Ἀλεξάνδρειαν.

Γραμμὴ Πειραιῶς-Θεσσαλονίκης-Καβάλλας

Γραμμὴ Πειραιῶς-Κωνσταντινῶν

Τὸ μὲ διπλοῦς ἑλικας καὶ μηχανὴς ἀφθάστου ταχύτητος, πολυτελείας καὶ ἀνάσεως θαλαμηγὸν ἀτμόπλοιον «ΕΣΠΕΡΙΑ» ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (Παραλία Τρούμπας)

Ἐκάστην ΤΕΤΑΡΤΗΝ, ὥραν 10.30' μ. μ. διὰ Σῦρον Ἄνδρον, Κόρθιον καὶ Τήνον.

Ἐκάστην ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ, ὥραν 8ην μ. μ. κατ' εὐθείαν διὰ Θεσσαλονίκην—Καβάλλαν.

Διὰ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντεόν:

Ἐν Ἀθήναις. Γραφεῖα Γεν. Διευθύνσεως, ὁδὸς Ἀπελλοῦ ἀριθ. 1 καὶ εἰς τὰ πρακτορεῖα ταξιδίων κ. κ. Θωμᾶ Κοῦκ καὶ Υἱοῦ, Ἀδελφῶν Γαιώλμαν καὶ Σ. Σωτιάδου (Πλατεία Συντάγματος) καὶ Ἰωάν Ρέντα (πρὸς τὸν ἠλεκτρικὸν σταθμὸν Ὀμονοίας).

Ἐν Πειραιεῖ. Γεν. Πρακτορεῖον, ὁδὸς Φίλωνος, 44, (ὑπὸ σθεν ἁγίας Τριάδος).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μ. Π. Σαλβάγον ὁδὸς Ἀντωνιάδου.

(Ἐκ τοῦ Πρακτορεῖου)

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΣΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γενικὸς Διευθυντὴς ΛΕΩΝΙΔΑΣ Α. ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ

ΛΑΧΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΛΛΑΔΟΣ—ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τὸ ταχύπλοον θαλαμηγὸν ὑπερωκεάνειον

“ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ,,

θέλει ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς κατ' εὐθείαν διὰ Νέαν Ὑόρκην τὴν 6 Ἰουλίου

Ἐπίσης τὸ θαλαμηγὸν ὑπερωκεάνειον

“ΠΑΤΡΙΣ,,

θέλει ἀναχωρήσει ἐκ Πειραιῶς (μέσω Καλαμῶν-Πατρῶν) κατ' εὐθείαν διὰ Νέαν Ὑόρκην τὴν 14 Ἰουλίου.

Δι' ἐπιβάτας, εἰσιτήρια καὶ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντεόν:

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ: Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμοπλοίας ὁδὸς Ἀπελλοῦ 1. Ἀριθ. τηλ. 320.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ: Γενικὸν Πρακτορεῖον Ἐθν. Ἀτμοπλοίας τῆς Ἑλλάδος, ὁδὸς Φίλωνος ἀρ. 14 (ὑπὸ σθεν ἁγίας Τριάδος). Ἀρ. τηλ. 127.

Οἱ θέλοντες νὰ ἀπρλιτωπύθωσι: ἀνάγκη νὰ δηλώσωσι ἐγκαιρῶς εἰς τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα τῆς Ἐταιρίας καὶ εἰ τοὺς κατὰ τόπους ἀνεγνωρισμένους ἀντιπροσώπους.

Ἵποστηρίζοντες τὰ Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια, ὑποστηρίζετε τὴν Σημαίαν ἡμῶν, μεγαλύνετε τὴν Πατρίδα ἡμῶν.